॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहिता — क्रम पाठः

पञ्चमकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः

चित्युपक्रमाभिधानं

ॐ नमः परमात्मने । श्री गुरुभ्यो नमः । हरिः ॐ

विष्णुमुखा वै। विष्णुमुखा इति विष्णु—मुखाः। वै देवाः। देवाश्छन्दोभिः। छन्दोभिरिमान्। छन्दोभिरिति छन्दः—भिः। इमाँल्लोकान्। लोकाननपजय्यम्। अनपजय्यमभि। अनपजय्यमित्यनप—जय्यम्। अभ्यजयन्न्। अजयन्यत्। यद् विष्णुक्रमान्। विष्णुक्रमान् क्रमते। विष्णुक्रमानिति विष्णु—क्रमान्। क्रमते विष्णुः। विष्णुरिव। एव भूत्वा। भूत्वा यजमानः। यजमानश्छन्दोभिः। छन्दोभिरिमान्। छन्दोभिरिति छन्दः—भिः। इमाँल्लोकान्। लोकाननपजय्यम्। अनपजय्यमभि। अनपजय्यमित्यनप—जय्यम्। अभि जयति। जयति विष्णोँः। विष्णोः क्रमः। क्रमोऽसि। अस्यभिमातिहा। अभिमातिहेति। अभिमातिहेत्यभिमाति—हा। इत्याह। आह गायत्री। गायत्री वै। वै पृथिवी। पृथिवी त्रैष्टुभम्। त्रैष्टुभमन्तरिक्षम्। अन्तरिक्षम् जागती। जागती द्यौः। द्यौरानुष्टुभीः। आनुष्टुभीर् दिशः। आनुष्टुभीरित्यानु—स्तुभीः। दिशश्छन्दोभिः। छन्दोभिरेव। छन्दोभिरिति छन्दः—भिः। एवेमान्। इमाँल्लोकान्। लोकान्यथापूर्वम्। यथापूर्वमभि। यथापूर्वमिति यथा—पूर्वम्। अभि जयति। जयति प्रजापतिः। प्रजापतिरग्निम्। प्रजापतिरिति प्रजा—पतिः। अग्निमसृजत। असृजत सः। सोँऽस्मात्। अस्माथ् सृष्टः। सृष्टः पराङ्। ॥ [१] ॥ पराङैत्। ऐत् तम्। तमेतयाँ। एतयाऽनु। अन्वैँत्। ऐदक्रन्दत्। अक्रन्ददिति। इति तयाँ। तया वै। वै सः। सोँऽग्नेः। अग्नेः प्रियम्। प्रियम् धाम। धामाव। अवारुन्ध। अरुन्ध यत्। यदेताम्। एतामन्वाह। अन्वाहाऽग्नेः। अन्वाहेत्यनु—आह।

अग्नेरेव। एवैतया। एतया प्रियम्। प्रियम् धाम। धामाव। अव रुन्धे। रुन्ध ईश्वरः। ईश्वरो वै। वा एषः। एष पराङ्। पराङ् प्रदघः। प्रदघो यः। प्रदघ इति प्र—दघः। यो विष्णुक्रमान्। विष्णुक्रमान् क्रमते। विष्णुक्रमानिति विष्णु—क्रमान्। क्रमते चतसृभिः। चतसृभिरा। चतसृभिरिति चतसृ—भिः। आ वर्तते। वर्तते चत्वारि। चत्वारि छन्दाꣳसि। छन्दाꣳसि छन्दाꣳसि। छन्दाꣳसि खलु। खलु वै। वा अग्नेः। अग्नेः प्रिया। प्रिया तनूः। तनूः प्रियाम्। प्रियामेव। एवास्य। अस्य तनुवम्। तनुवमभि। अभि पर्यावर्तते। ॥ [२] ॥ पर्यावर्तते दख्षिणा। पर्यावर्तत इति परि—आवर्तते। दख्षिणा पर्यावर्तते। पर्यावर्तते स्वम्। पर्यावर्तत इति परि—आवर्तते। स्वमेव। एव वीर्यम्। वीर्यमनु। अनु पर्यावर्तते। पर्यावर्तते तस्मात्। पर्यावर्तत इति परि—आवर्तते। तस्माद् दख्षिणः। दख्षिणोऽर्द्धः। अर्द्ध आत्मनः। आत्मनो वीर्यावत्तरः। वीर्यावत्तरोऽथो। वीर्यावत्तर इति वीर्यावत्—तरः। अथो आदित्यस्य। अथो इत्यथो। आदित्यस्यैव। एवावृतम्। आवृतमनु। आवृतमित्या—वृतम्। अनु पर्यावर्तते। पर्यावर्तते शुनश्शेपम्। पर्यावर्तत इति परि—आवर्तते। शुनश्शेपमाजीगर्तिम्। आजीगर्तिम् वरुणः। वरुणोऽगृह्णात्। अगृह्णाथ् सः। स एताम्। एताँव्वारुणीम्। वारुणीमपश्यत्। अपश्यत् तया। तया वै। वै सः। स आत्मानम्। आत्मानँव्वरुणपाशात्। वरुणपाशादमुञ्चत्। वरुणपाशादिति वरुण—पाशात्। अमुञ्चद् वरुणः। वरुणो वै। वा एतम्। एतम् गृह्णाति। गृह्णाति यः। य उखाम्। उखाम् प्रतिमुञ्चते। प्रतिमुञ्चत उत्। प्रतिमुञ्चत इति प्रति—मुञ्चते। उदुत्तमम्। उत्तमँव्वरुण। उत्तममित्युत्—तमम्। वरुण पाशम्। पाशमस्मत्। अस्मदिति। इत्याह। आहात्मानम्। आत्मानमेव। एवैतया। एतया वरुणपाशात्। ॥ [३] ॥ वरुणपाशान् मुञ्चति। वरुणपाशादिति वरुण—पाशात्। मुञ्चत्या। आ त्वा। त्वाऽहार्षम्। अहार्षमिति। इत्याह। आहा। आ हि। ह्येनम्। एनꣳ हरति। हरति ध्रुवः। ध्रुवस्तिष्ठ। तिष्ठाविचाचलिः। अविचाचलिरिति। अविचाचलिरित्यवि—चाचलिः। इत्याह। आह प्रतिष्ठित्यै। प्रतिष्ठित्यै विशः। प्रतिष्ठित्या इति प्रति—स्थित्यै। विशस्त्वा। त्वा सर्वाः। सर्वा वाञ्छन्तु। वाञ्छन्त्विति। इत्याह। आह विशा। विशैव। एवैनम्। एनꣳ सम्। समर्द्धयति। अर्द्धयत्यस्मिन्न्। अस्मिन् राष्ट्रम्। राष्ट्रमधि। अधि श्रय। श्रयेति। इत्याह। आह राष्ट्रम्। राष्ट्रमेव। एवास्मिन्न्। अस्मिन् ध्रुवम्।

ध्रुवमकः। अकर् यम्। यम् कामयेत। कामयेत राष्ट्रम्। राष्ट्रꣳ स्यात्। स्यादिति। इति तम्।
तम् मनसा। मनसा ध्यायेत्। ध्यायेद् राष्ट्रम्। राष्ट्रमेव। एव भवति। भवत्यग्रे। ॥ [४] ॥
अग्रे बृहन्न्। बृहन्नुषसाम्। उषसामूर्द्ध्वः। ऊर्द्ध्वो अस्थात्। अस्थादिति। इत्याह। आहाग्रम्।
अग्रमेव। एवैनम्। एनꣳ समानानाम्। समानानाम् करोति। करोति निर्जग्मिवान्। निर्ज-
ग्मिवान् तमसः। निर्जग्मिवानिति निः—जग्मिवान्। तमस इति। इत्याह। आह तमः। तम
एव। एवास्मात्। अस्मादप। अप हन्ति। हन्ति ज्योतिषा। ज्योतिषा। आऽगात्। अगादिति।
इत्याह। आह ज्योतिः। ज्योतिरेव। एवास्मिन्न्। अस्मिन् दधाति। दधाति चतसृभिः। चतसृभिः
सादयति। चतसृभिरिति चतसृ—भिः। सादयति चत्वारि। चत्वारि छन्दाꣳसि। छन्दाꣳसि
छन्दोभिः। छन्दोभिरेव। छन्दोभिरिति छन्दः—भिः। एवातिच्छन्दसा। अतिच्छन्दसोत्तमया।
अतिच्छन्दसेत्यति—छन्दसा। उत्तमया वर्ष्म। उत्तमयेत्युत्—तमया। वर्ष्म वै। वा एषा। एषा
छन्दसाम्। छन्दसाय्ँयत्। यदतिच्छन्दाः। अतिच्छन्दा वर्ष्म। अतिच्छन्दा इत्यति—छन्दाः।
वर्ष्मैव। एवैनम्। एनꣳ समानानाम्। समानानाम् करोति। करोति सद्वती। सद्वती भवति।
सद्वतीति सत्—वती। ॥ [५] ॥ भवति सत्वम्। सत्वमेव। सत्वमिति सत्—त्वम्। एवैनम्।
एनम् गमयति। गमयति वाथ्सप्रेण। वाथ्सप्रेणोऽप। वाथ्सप्रेणेति वाथ्स—प्रेण। उप तिष्ठते।
तिष्ठत एतेन। एतेन वै। वै वथ्सप्रीः। वथ्सप्रीर् भालन्दनः। वथ्सप्रीरिति वथ्स—प्रीः। भाल-
न्दनोऽग्नेः। अग्नेः प्रियम्। प्रियम् धाम। धामाव। अवारुन्ध। अरुन्धाग्नेः। अग्नेरेव। एवैतेन।
एतेन प्रियम्। प्रियम् धाम। धामाव। अव रुन्धे। रुन्ध एकादशम्। एकादशम् भवति। भव-
त्येकधा। एकधैव। एकधेत्येक—धा। एव यजमाने। यजमाने वीर्यम्। वीर्यम् दधाति। दधाति
स्तोमेन। स्तोमेन वै। वै देवाः। देवा अस्मिन्न्। अस्मिँल्लोके। लोक आर्द्ध्नुवन्न्। आर्द्ध्नुवञ्छ-
न्दोभिः। छन्दोभिरमुष्मिन्न्। छन्दोभिरिति छन्दः—भिः। अमुष्मिन्थ् स्तोमस्य। स्तोमस्येव।
इव खलु। खलु वै। वा एतत्। एतद् रूपम्। रूपय्ँयत्। यद् वाथ्सप्रम्। वाथ्सप्रय्ँयत्। वाथ्सप्र-
मिति वाथ्स—प्रम्। यद् वाथ्सप्रेण। वाथ्सप्रेणोपतिष्ठते। वाथ्सप्रेणेति वाथ्स—प्रेण। उपतिष्ठत
इमम्। उपतिष्ठत इत्युप—तिष्ठते। ॥ [६] ॥ इममेव। एव तेन। तेन लोकम्। लोकमभि।
अभि जयति। जयति यत्। यद् विष्णुक्रमान्। विष्णुक्रमान् क्रमते। विष्णुक्रमानिति विष्णु—

क्र॒मान्। क्रम॑ते॒ऽमुम्। अ॒मुमे॒व। ए॒व तैः। तैर् लो॒कम्। लो॒कम॒भि। अ॒भि जय॑ति। ज॒य॒ति॒
पू॒र्वे॑द्युः। पू॒र्वे॑द्युः प्र। प्र क्रा॑मति। क्रा॒म॒त्यु॒त्त॒रे॒द्युः। उ॒त्त॒रे॒द्युरुप॑। उप॑ तिष्ठते। ति॒ष्ठ॒ते॒ तस्मा᳚त्।
तस्मा॒द् योगे᳚। योगे॒ऽन्यासा᳚म्। अ॒न्यासा᳚म् प्र॒जाना᳚म्। प्र॒जाना॒म् मनः॑। प्र॒जाना॒मिति॑ प्र—
जाना᳚म्। मन॒ः ख्षेमे᳚। ख्षेमे॒ऽन्यासा᳚म्। अ॒न्यासा॒म् तस्मा᳚त्। तस्मा᳚द् याया॒वरः। या॒याव॒रः
ख्षे॒म्यस्य॑। ख्षे॒म्यस्ये॑शे। ई॒शे॒ तस्मा᳚त्। तस्मा᳚द् याया॒वरः। या॒या॒वरः ख्षे॒म्यम्। ख्षे॒म्यम॒द्ध्य-
व॑स्यति। अ॒द्ध्यव॑स्यति मु॒ष्टी। अ॒द्ध्यव॑स्य॒तीत्य॑धि—अव॑स्यति। मु॒ष्टी क॑रोति। मु॒ष्टी इति॑ मु॒ष्टी।
क॒रो॒ति॒ वाच᳚म्। वाच॑य्यँच्छति। य॒च्छ॒ति॒ य॒ज्ञस्य॑। य॒ज्ञस्य॒ धृत्यै᳚। धृत्या॒ इति॒ धृत्यै᳚॥ ॥ [७] ॥

(सृ॒ष्टौ᳚ (१)भ्ये॑ तया॑ भवति॒ सद्व॑त्यु प॒तिष्ठ॑ते॒ द्विच॑त्वारिꣳशच्च) ॥ १ ॥

अन्न॑प॒तेऽन्न॑स्य। अन्न॑प॒त इत्यन्न॑—प॒ते॒। अन्न॑स्य नः। नो॒ दे॒हि॒। दे॒हीति॑। इत्या॑ह। आ॒हा॒ग्निः।
अ॒ग्निर् वै। वा अन्न॑पतिः। अन्न॑पति॒ः सः। अन्न॑पति॒रित्यन्न॑—प॒ति॒ः। स ए॒व। ए॒वास्मै᳚। अ॒स्मा॒
अन्न᳚म्। अ॒न्न॒म् प्र। प्र य॑च्छति। य॒च्छ॒त्य॒न॒मी॒वस्य॑। अ॒न॒मी॒वस्य॑ शु॒ष्मिण॑ः। शु॒ष्मिण॒ इति॑।
इत्या॑ह। आ॒हा॒य॒ख्ष्मस्य॑। अ॒य॒ख्ष्मस्येति॑। इति॒ वाव। वावैतत्। ए॒तदा॑ह। आ॒ह॒ प्र। प्र प्र॑दा॒-
तार᳚म्। प्र॒दा॒तार॑म् तारिषः। प्र॒दा॒ता॒रमिति॑ प्र—दा॒तार᳚म्। ता॒रि॒ष ऊर्ज᳚म्। ऊर्ज॑म् नः। नो॒ धे॒हि॒।
धे॒हि॒ द्वि॒पदे᳚। द्वि॒पदे॒ चतु॑ष्पदे। द्वि॒पद॒ इति॑ द्वि—पदे᳚। चतु॑ष्पद॒ इति॑। चतु॑ष्पद॒ इति॒ चतु॑ः—प॒दे॒।
इत्या॑ह। आ॒हा॒शिष᳚म्। आ॒शिष॑मे॒व। आ॒शि॒षमित्या᳚—शिष᳚म्। ए॒वैताम्। ए॒तामा। आ शा᳚स्ते।
शा॒स्त॒ उत्। उद्वु॑। उ॒ त्वा॒। त्वा॒ विश्वे᳚। विश्वे॑ दे॒वाः। दे॒वा इति॑। इत्या॑ह। आ॒ह॒ प्रा॒णाः। प्रा॒णा
वै। प्रा॒णा इति॑ प्र—अ॒नाः। वै विश्वे᳚। विश्वे॑ दे॒वाः। दे॒वाः प्रा॒णैः। ॥ [८] ॥ प्रा॒णैरे॒व। प्रा॒णै-
रिति॑ प्र—अ॒नैः। ए॒वैन᳚म्। ए॒नमुत्। उद् य॑च्छते। य॒च्छ॒तेऽग्ने᳚। अग्ने॒ भर॑न्तु। भर॑न्तु॒ चित्ति॑भिः।
चित्ति॑भि॒रिति॑। चित्ति॑भि॒रिति॒ चित्ति॑—भि॒ः। इत्या॑ह। आ॒ह॒ यस्मै᳚। यस्मा॑ ए॒व। ए॒वैन᳚म्। ए॒न॒म्
चि॒त्ताय॑। चि॒त्तायो॒द्यच्छ॑ते। उ॒द्यच्छ॑ते॒ तेन॑। उ॒द्यच्छ॑त॒ इत्यु॑त्—यच्छ॑ते। तेनै॒व। ए॒वैन᳚म्। ए॒न॒ꣳ॒
सम्। सम॑र्द्धयति। अ॒र्द्ध॒य॒ति॒ च॒त॒सृभि॑ः। च॒त॒सृभि॒रा। च॒त॒सृभि॒रिति॑ च॒तसृ—भि॒ः। आ सा॑द-
यति। सा॒द॒य॒ति॒ च॒त्वारि॑। च॒त्वारि॒ छन्दा॑ꣳसि। छन्दा॑ꣳसि॒ छन्दो॑भिः। छन्दो॑भिरे॒व। छन्दो॑-
भि॒रिति॒ छन्द॑ः—भि॒ः। ए॒वाति॑च्छन्दसा। अति॑च्छन्दसोत्त॒मया᳚। अति॑च्छन्द॒सेत्यति॑—छ॒न्द॒सा॒।

उत्तमया वर्ष्म। उत्तमयेत्युत्—तमया। वर्ष्म वै। वा एषा। एषा छन्दसाम्। छन्दसाय्यँत्। यद-
तिच्छन्दाः। अतिच्छन्दा वर्ष्म। अतिच्छन्दा इत्यति—छन्दाः। वर्ष्मैव। एवैनम्। एनꣳ समा-
नानाम्। समानानाम् करोति। करोति सद्वती। सद्वती भवति। सद्वतीति सत्—वती। भवति
सत्वम्। सत्वमेव। सत्वमिति सत्—त्वम्। एवैनम्। एनम् गमयति। गमयति प्र। प्रेत्। इदग्ने।
अग्ने ज्योतिष्मान्। ज्योतिष्मान्याहि। ॥ [९] ॥ याहीति। इत्याह। आह ज्योतिः। ज्योति-
रेव। एवास्मिन्न्। अस्मिन् दधाति। दधाति तनुवा। तनुवा वै। वा एषः। एष हिनस्ति। हिनस्ति
यम्। यꣳ हिनस्ति। हिनस्ति मा। मा हिꣳसीः। हिꣳसीस्तनुवा। तनुवा प्रजाः। प्रजा इति।
प्रजा इति प्र—जाः। इत्याह। आह प्रजाभ्यः। प्रजाभ्य एव। प्रजाभ्य इति प्र—जाभ्यः। एवैनम्।
एनꣳ शमयति। शमयति रख्षाꣳसि। रख्षाꣳसि वै। वा एतत्। एतद् यज्ञम्। यज्ञꣳ सचन्ते।
सचन्ते यत्। यदनः। अन उथ्सर्जति। उथ्सर्जत्यक्रन्दत्। उथ्सर्जतीत्युत्—सर्जति। अक्र-
न्ददिति। इत्यनु। अन्वाह। आह रख्षसाम्। रख्षसामपहत्यै। अपहत्या अनसा। अपहत्या
इत्यप—हत्यै। अनसा वहन्ति। वहन्त्यपचितिम्। अपचितिमेव। अपचितिमित्यप—चितिम्।
एवास्मिन्न्। अस्मिन् दधाति। दधाति तस्मात्। तस्मादनस्वी। अनस्वी च। च रथी। रथी
च। चातिथीनाम्। अतिथीनामपचिततमौ। अपचिततमावपचितिमान्। अपचिततमावित्य-
पचित—तमौ। ॥ [१०] ॥ अपचितिमान् भवति। अपचितिमानित्यपचिति—मान्। भवति
यः। य एवम्। एवव्ँवेद। वेद समिधा। समिधाऽग्निम्। समिधेति सम्—इधा। अग्निम् दुव-
स्यत। दुवस्यतेति। इति घृतानुषिक्ताम्। घृतानुषिक्तामवसिते। घृतानुषिक्तामिति घृत—अनु-
षिक्ताम्। अवसिते समिधम्। अवसित इत्यव—सिते। समिधमा। समिधमिति सम्—इधम्।
आ दधाति। दधाति यथा। यथाऽतिथये। अतिथय आगताय। आगताय सर्पिष्वत्। आगता-
येत्या—गताय। सर्पिष्वदातिथ्यम्। आतिथ्यम् क्रियते। क्रियते तादृक्। तादृगेव। एव तत्। तद्
गायत्रिया। गायत्रिया ब्राह्मणस्य। ब्राह्मणस्य गायत्रः। गायत्रो हि। हि ब्राह्मणः। ब्राह्मणस्त्रि-
ष्टुभा। त्रिष्टुभा राजन्यस्य। राजन्यस्य त्रैष्टुभः। त्रैष्टुभो हि। हि राजन्यः। राजन्योऽप्सु। अप्सु
भस्म। अप्स्वित्यप्—सु। भस्म प्र। प्र वेशयति। वेशयत्यप्सुयोनिः। अप्सुयोनिर् वै। अप्सु-
योनिरित्यप्सु—योनिः। वा अग्निः। अग्निः स्वाम्। स्वामेव। एवैनम्। एनय्योनिम्। योनिम्

गमयति। गमयति तिसृभिः। तिसृभिः प्र। तिसृभिरिति तिसृ—भिः। प्र वेशयति। वेशयति त्रिवृत्। त्रिवृद् वै। त्रिवृदिति त्रि—वृत्। वा अग्निः। ॥ [११] ॥ अग्निर् यावान्। यावानेव। एवाग्निः। अग्निस्तम्। तम् प्रतिष्ठाम्। प्रतिष्ठाम् गमयति। प्रतिष्ठामिति प्रति—स्थाम्। गम-यति परा। परा वै। वा एषः। एषोऽग्निम्। अग्निँव्वपति। वपति यः। योऽप्सु। अप्सु भस्म। अप्स्वित्यप्—सु। भस्म प्रवेशयति। प्रवेशयति ज्योतिष्मतीभ्याम्। प्रवेशयतीति प्र—वेशयति। ज्योतिष्मतीभ्यामव। अव दधाति। दधाति ज्योतिः। ज्योतिरिव। एवास्मिन्न्। अस्मिन् दधाति। दधाति द्वाभ्याम्। द्वाभ्याम् प्रतिष्ठित्यै। प्रतिष्ठित्यै परा। प्रतिष्ठित्या इति प्रति—स्थित्यै। परा वै। वा एषः। एष प्रजाम्। प्रजाम् पशून्। प्रजामिति प्र—जाम्। पशून्व्वपति। वपति यः। योऽप्सु। अप्सु भस्म। अप्स्वित्यप्—सु। भस्म प्रवेशयति। प्रवेशयति पुनः। प्रवेशयतीति प्र—वेश-यति। पुनरूर्जा। ऊर्जा सह। सह रय्या। रय्येति। इति पुनः। पुनरुदैति। उदैति प्रजाम्। उदैतीत्युत्—ऐति। प्रजामेव। प्रजामिति प्र—जाम्। एव पशून्। पशूनात्मन्न्। आत्मन् धत्ते। धत्ते पुनः। पुनस्त्वा। त्वाऽऽदित्याः। आदित्या रुद्राः। ॥ [१२] ॥ रुद्रा वसवः। वसवः सम्। समिन्धताम्। इन्धतामिति। इत्याह। आहैताः। एता वै। वा एतम्। एतम् देवताः। देवता अग्रे। अग्रे सम्। समैन्धत। ऐन्धत ताभिः। ताभिरेव। एवैनम्। एनꣳ सम्। समिन्धे। इन्धे बोध। बोधा सः। स बोधि। बोधीति। इत्युप। उप तिष्ठते। तिष्ठते बोधयति। बोधयत्येव। एवैनम्। एनम् तस्मात्। तस्माथ् सुप्त्वा। सुप्त्वा प्रजाः। प्रजाः प्र। प्रजा इति प्र—जाः। प्र बुद्ध्यन्ते। बुद्ध्यन्ते यथास्थानम्। यथास्थानमुप। यथास्थानमिति यथा—स्थानम्। उप तिष्ठते। तिष्ठते तस्मात्। तस्माद् यथास्थानम्। यथास्थानम् पशवः। यथास्थानमिति यथा—स्थानम्। पशवः पुनः। पुनरेत्य। एत्योप। एत्येत्या—इत्य। उप तिष्ठन्ते। तिष्ठन्त इति तिष्ठन्ते॥ ॥ [१३] ॥

(वै विश्वे देवा ज्योतिष्मा नपचिततमौ त्रिवृद्वा आदित्या द्विचत्वारिꣳशच्च) ॥ २ ॥

यावती वै। वै पृथिवी। पृथिवी तस्यै। तस्यै यमः। यम आधिपत्यम्। आधिपत्यम् परि। आधिपत्यमित्याधि—पत्यम्। परीयाय। इयाय यः। यो वै। वै यमम्। यमम् देवयजनम्। देवयजनमस्याः। देवयजनमिति देव—यजनम्। अस्या अनिर्याच्य। अनिर्याच्याग्निम्। अनि-

याच्येत्यनिः—याच्य। अग्निम् चिनुते। चिनुते यमाय। यमायैनम्। एनꣳ सः। स चिनुते। चिनुतेऽप। अपेत। इतेति। इत्यद्ध्यवसाययति। अद्ध्यवसाययति यमम्। अद्ध्यवसायय-तीत्यधि—अवसाययति। यममेव। एव देवयजनम्। देवयजनमस्यै। देवयजनमिति देव—यजनम्। अस्यै निर्याच्य। निर्याच्यात्मने। निर्याच्येति निः—याच्य। आत्मनेऽग्निम्। अग्निम् चिनुते। चिनुत इष्वग्रेण। इष्वग्रेण वै। इष्वग्रेणेतीषु—अग्रेण। वा अस्याः। अस्या अना-मृतम्। अनामृतमिच्छन्तः। अनामृतमित्यना—मृतम्। इच्छन्तो न। नाविन्दन्न्। अविन्दन् ते। ते देवाः। देवा एतत्। एतद् यजुः। यजुरपश्यन्न्। अपश्यन्नप। अपेत। इतेति। इति यत्। यदेतेन। एतेनाद्ध्यवसाययति। अद्ध्यवसाययत्यनामृते। अद्ध्यवसाययतीत्यधि—अवसाय-यति। ॥ [१४] ॥ अनामृत एव। अनामृत इत्यना—मृते। एवाग्निम्। अग्निम् चिनुते। चिनुत उत्। उद्धन्ति। हन्ति यत्। यदेव। एवास्याः। अस्या अमेद्ध्यम्। अमेद्ध्यम् तत्। तदप। अप हन्ति। हन्त्यपः। अपोऽव। अवोक्षति। उक्षति शान्त्यै। शान्त्यै सिकताः। सिकता नि। नि वपति। वपत्येतत्। एतद् वै। वा अग्नेः। अग्नेर् वैश्वानरस्य। वैश्वानरस्य रूपम्। रूपꣳ रूपेण। रूपेणैव। एव वैश्वानरम्। वैश्वानरमव। अव रुन्धे। रुन्ध ऊषान्। ऊषान् नि। नि वपति। वपति पुष्टिः। पुष्टिर् वै। वा एषा। एषा प्रजननम्। प्रजननय्यँत्। प्रजननमिति प्र—जननम्। यदूषाः। ऊषाः पुष्ट्याम्। पुष्ट्यामेव। एव प्रजनने। प्रजननेऽग्निम्। प्रजनन इति प्र—जनने। अग्निम् चिनुते। चिनुतेऽथो। अथो सम्(२)ज्ञाने। अथो इत्यथो। सम्(२)ज्ञान एव। सम्(२)ज्ञान इति सम्—ज्ञाने। एव सम्(२)ज्ञानम्। सम्(२)ज्ञानꣳ हि। सम्(२)ज्ञान-मिति सम्—ज्ञानम्। ह्येतत्। एतत् पशूनाम्। ॥ [१५] ॥ पशूनाय्यँत्। यदूषाः। ऊषा द्यावा-पृथिवी। द्यावापृथिवी सह। द्यावापृथिवी इति द्यावा—पृथिवी। सहास्ताम्। आस्ताम् ते। ते वियती। ते इति ते। वियती अब्रूताम्। वियती इति वि—यती। अब्रूतामस्तु। अस्त्वेव। एव नौ। नौ सह। सह यज्ञियम्। यज्ञियमिति। इति यत्। यदमुष्याः। अमुष्या यज्ञियम्। यज्ञि-यमासीत्। आसीत् तत्। तदस्याम्। अस्यामदधात्। अदधात् ते। त ऊषाः। ऊषा अभवन्न्। अभवन्यत्। यदस्याः। अस्या यज्ञियम्। यज्ञियमासीत्। आसीत् तत्। तदमुष्याम्। अमु-ष्यामदधात्। अदधात् तत्। तददः। अदश्चन्द्रमसि। चन्द्रमसि कृष्णम्। कृष्णमूषान्। ऊषान्

निवपन्न्। निवपन्नदः। निवपन्निति नि—वपन्न्। अदो ध्यायेत्। ध्यायेद् द्यावापृथिव्योः। द्यावा-
पृथिव्योरेव। द्यावापृथिव्योरिति द्यावा—पृथिव्योः। एव यज्ञिये। यज्ञियेऽग्निम्। अग्निम् चिनुते।
चिनुतेऽयम्। अयꣳ सः। सो अग्निः। अग्निरिति। इति विश्वामित्रस्य। विश्वामित्रस्य सूक्तम्।
विश्वामित्रस्येति विश्व—मित्रस्य। ॥ [१६] ॥ सूक्तम् भवति। सूक्तमिति सु—उक्तम्। भवत्ये-
तेन। एतेन वै। वै विश्वामित्रः। विश्वामित्रोऽग्नेः। विश्वामित्र इति विश्व—मित्रः। अग्नेः प्रियम्।
प्रियम् धाम। धामाव। अवारुन्ध। अरुन्धाग्नेः। अग्नेरेव। एवैतेन। एतेन प्रियम्। प्रियम् धाम।
धामाव। अव रुन्धे। रुन्धे छन्दोभिः। छन्दोभिर् वै। छन्दोभिरिति छन्दः—भिः। वै देवाः।
देवाः सुवर्गम्। सुवर्गँल्लोकम्। सुवर्गमिति सुवः—गम्। लोकमायन्न्। आयन् चतस्रः। चतस्रः
प्राचीः। प्राचीरुप। उप दधाति। दधाति चत्वारि। चत्वारि छन्दाꣳसि। छन्दाꣳसि छन्दोभिः।
छन्दोभिरेव। छन्दोभिरिति छन्दः—भिः। एव तत्। तद् यजमानः। यजमानः सुवर्गम्। सुव-
र्गँल्लोकम्। सुवर्गमिति सुवः—गम्। लोकमेति। एति तेषाम्। तेषाꣳ सुवर्गम्। सुवर्गँल्लोकम्।
सुवर्गमिति सुवः—गम्। लोकय्ँयताम्। यताम् दिशः। दिशः सम्। समव्लीयन्त। अव्लीयन्त
ते। ते द्वे। द्वे पुरस्तात्। द्वे इति द्वे। पुरस्ताथ् समीची। समीची उप। समीची इति समीची।
उपादधत। अदधत द्वे। द्वे पश्चात्। द्वे इति द्वे। ॥ [१७] ॥ पश्चाथ् समीची। समीची ताभिः।
समीची इति समीची। ताभिर् वै। वै ते। ते दिशः। दिशोऽदꣳहन्न्। अदꣳहन्यत्। यद् द्वे।
द्वे पुरस्तात्। द्वे इति द्वे। पुरस्ताथ् समीची। समीची उपदधाति। समीची इति समीची।
उपदधाति द्वे। उपदधातीत्युप—दधाति। द्वे पश्चात्। द्वे इति द्वे। पश्चाथ् समीची। समीची
दिशाम्। समीची इति समीची। दिशाव्ँविधृत्यै। विधृत्या अथो। विधृत्या इति वि—धृत्यै।
अथो पशवः। अथो इत्यथो। पशवो वै। वै छन्दाꣳसि। छन्दाꣳसि पशून्। पशूनेव। एवास्मै।
अस्मै समीचः। समीचो दधाति। दधात्यष्टौ। अष्टावुप। उप दधाति। दधात्यष्टाख्षरा। अष्टा-
ख्षरा गायत्री। अष्टाख्षरेत्यष्टा—अख्षरा। गायत्री गायत्रः। गायत्रोऽग्निः। अग्निर् यावान्।
यावानेव। एवाग्निः। अग्निस्तम्। तम् चिनुते। चिनुतेऽष्टौ। अष्टावुप। उप दधाति। दधात्य-
ष्टाख्षरा। अष्टाख्षरा गायत्री। अष्टाख्षरेत्यष्टा—अख्षरा। गायत्री गायत्री। गायत्री सुवर्गम्।
सुवर्गँल्लोकम्। सुवर्गमिति सुवः—गम्। लोकमञ्जसा। अञ्जसा वेद। वेद सुवर्गस्य। सुव-

गस्य लोकस्य। सुवर्गस्येति सुवः—गस्य। लोकस्य प्रज्ञात्यै। ॥ [१८] ॥ प्रज्ञात्यै त्रयोदश। प्रज्ञात्या इति प्र—ज्ञात्यै। त्रयोदश लोकम्पृणाः। त्रयोदशेति त्रयः—दश। लोकम्पृणा उप। लोकम्पृणा इति लोकम्—पृणाः। उप दधाति। दधात्येकविꣳशतिः। एकविꣳशतिः सम्। एकविꣳशतिरित्येक—विꣳशतिः। सम् पद्यन्ते। पद्यन्ते प्रतिष्ठा। प्रतिष्ठा वै। प्रतिष्ठेति प्रति—स्था। वा एकविꣳशः। एकविꣳशः प्रतिष्ठा। एकविꣳश इत्येक—विꣳशः। प्रतिष्ठा गार्हपत्यः। प्रतिष्ठेति प्रति—स्था। गार्हपत्य एकविꣳशस्य। गार्हपत्य इति गार्ह—पत्यः। एकविꣳशस्यैव। एकविꣳशस्येत्येक—विꣳशस्य। एव प्रतिष्ठाम्। प्रतिष्ठाम् गार्हपत्यम्। प्रतिष्ठामिति प्रति—स्थाम्। गार्हपत्यमनु। गार्हपत्यमिति गार्ह—पत्यम्। अनु प्रति। प्रति तिष्ठति। तिष्ठति प्रति। प्रत्यग्निम्। अग्निम् चिक्यानः। चिक्यानस्तिष्ठति। तिष्ठति यः। य एवम्। एवँव्वेद। वेद पञ्चचितीकम्। पञ्चचितीकम् चिन्वीत। पञ्चचितीकमिति पञ्च—चितीकम्। चिन्वीत प्रथमम्। प्रथमम् चिन्वानः। चिन्वानः पाङ्क्तः। पाङ्क्तो यज्ञः। यज्ञः पाङ्क्ताः। पाङ्क्ताः पशवः। पशवो यज्ञम्। यज्ञमेव। एव पशून्। पशूनव। अव रुन्धे। रुन्धे त्रिचितीकम्। त्रिचितीकम् चिन्वीत। त्रिचितीकमिति त्रि—चितीकम्। चिन्वीत द्वितीयम्। द्वितीयम् चिन्वानः। चिन्वानस्त्रयः। त्रय इमे। इमे लोकाः। लोका एषु। एष्वेव। एव लोकेषु। लोकेषु प्रति। ॥ [१९] ॥ प्रति तिष्ठति। तिष्ठत्येकचितीकम्। एकचितीकम् चिन्वीत। एकचितीकमित्येक—चितीकम्। चिन्वीत तृतीयम्। तृतीयम् चिन्वानः। चिन्वान एकधा। एकधा वै। एकधेत्येक—धा। वै सुवर्गः। सुवर्गो लोकः। सुवर्ग इति सुवः—गः। लोक एकवृता। एकवृतैव। एकवृतेत्येक—वृता। एव सुवर्गम्। सुवर्गँल्लोकम्। सुवर्गमिति सुवः—गम्। लोकमेति। एति पुरीषेण। पुरीषेणाभि। अभ्यूहति। ऊहति तस्मात्। तस्मान् माꣳसेन। माꣳसेनास्थि। अस्थि छन्नम्। छन्नम् न। न दुश्चर्मा। दुश्चर्मा भवति। दुश्चर्मेति दुः—चर्मा। भवति यः। य एवम्। एवँव्वेद। वेद पञ्च। पञ्च चितयः। चितयो भवन्ति। भवन्ति पञ्चभिः। पञ्चभिः पुरीषैः। पञ्चभिरिति पञ्च—भिः। पुरीषैरभि। अभ्यूहति। ऊहति दश। दश सम्। सम् पद्यन्ते। पद्यन्ते दशाक्षरा। दशाक्षरा विराट्। दशाक्षरेति दश—अक्षरा। विराडन्नम्। विराडिति वि—राट्। अन्नँव्विराट्। विराड्

विराजि। विराडिति वि—राट्। विराज्येव। विराजीति वि—राजि। एवान्नाद्ये। अन्नाद्ये प्रति। अन्नाद्य इत्यन्न—अद्ये। प्रति तिष्ठति। तिष्ठतीति तिष्ठति॥ ॥ [२०] ॥

(अध्यवसाययति ह्येत द्विश्वामित्रस्या दधत द्वे लोकस्य लोकेषु सप्तचत्वारिंशच्च) ॥ ३ ॥

वि वै। वा एतौ। एतौ द्विषाते। द्विषाते यः। द्विषाते इति द्विषाते। यश्च। च पुरा। पुराऽग्निः। अग्निर् यः। यश्च। चोखायाम्। उखायाꣳ सम्। समितम्। इतमिति। इति चतसृभिः। चतसृभिः सम्। चतसृभिरिति चतसृ—भिः। सम् नि। नि वपति। वपति चत्वारि। चत्वारि छन्दाꣳसि। छन्दाꣳसि छन्दाꣳसि। छन्दाꣳसि खलु। खलु वै। वा अग्नेः। अग्नेः प्रिया। प्रिया तनूः। तनूः प्रियया। प्रिययैव। एवैनौ। एनौ तनुवा। तनुवा सम्। सꣳ शास्ति। शास्ति सम्। समितम्। इतमिति। इत्याह। आह तस्मात्। तस्माद् ब्रह्मणा। ब्रह्मणा क्षत्रम्। क्षत्रꣳ सम्। समेति। एति यत्। यथ् सन्न्युप्य। सन्न्युप्य विहरति। सन्न्युप्येति सम्—न्युप्य। विहरति तस्मात्। विहरतीति वि—हरति। तस्माद् ब्रह्मणा। ब्रह्मणा क्षत्रम्। क्षत्रव्वि। व्येति। एत्यृतुभिः। ऋतुभिर् वै। ऋतुभिरित्यृतु—भिः। ॥ [२१] ॥ वा एतम्। एतम् दीक्षयन्ति। दीक्षयन्ति सः। स ऋतुभिः। ऋतुभिरेव। ऋतुभिरित्यृतु—भिः। एव विमुच्यः। विमुच्यो माता। विमुच्य इति वि—मुच्यः। मातेव। इव पुत्रम्। पुत्रम् पृथिवी। पृथिवी पुरीष्यम्। पुरीष्यमिति। इत्याह। आहर्तुभिः। ऋतुभिरेव। ऋतुभिरित्यृतु—भिः। एवैनम्। एनम् दीक्षयित्वा। दीक्षयित्व-र्तुभिः। ऋतुभिर् वि। ऋतुभिरित्यृतु—भिः। वि मुञ्चति। मुञ्चति वैश्वानर्या। वैश्वानर्या शिक्यम्। शिक्यमा। आ दत्ते। दत्ते स्वदयति। स्वदयत्येव। एवैनत्। एनन् नैर्ऋतीः। नैर्ऋतीः कृष्णाः। नैर्ऋतीरिति नैः—ऋतीः। कृष्णास्तिस्रः। तिस्रस्तुषपक्वाः। तुषपक्वा भवन्ति। तुषपक्वा इति तुष—पक्वाः। भवन्ति निरृत्यै। निरृत्यै वै। निरृत्या इति निः—ऋत्यै। वा एतत्। एतद् भागधेयम्। भागधेयय्यँत्। भागधेयमिति भाग—धेयम्। यत् तुषाः। तुषा निरृत्यै। निर्-ऋत्यै रूपम्। निरृत्या इति निः—ऋत्यै। रूपम् कृष्णम्। कृष्णꣳ रूपेण। रूपेणैव। एव निरृतिम्। निरृतिम् निरवदयते। निरृतिमिति निः—ऋतिम्। निरवदयत इमाम्। निर-वदयत इति निः—अवदयते। इमाम् दिशम्। दिशय्यँन्ति। यन्त्येषा। एषा वै। ॥ [२२] ॥

वै निर्ऋत्यै। निर्ऋत्यै दिक्। निर्ऋत्या इति निः—ऋत्यै। दिख् स्वायाम्। स्वायामेव। एव दिशि। दिशि निर्ऋतिम्। निर्ऋतिम् निरवदयते। निर्ऋतिमिति निः—ऋतिम्। निरवदयते स्वकृते। निरवदयत इति निः—अवदयते। स्वकृत इरिणे। स्वकृत इति स्व—कृते। इरिण उप। उप दधाति। दधाति प्रदरे। प्रदरे वा। प्रदर इति प्र—दरे। वैतत्। एतद् वै। वै निर्ऋत्याः। निर्ऋत्या आयतनम्। निर्ऋत्या इति निः—ऋत्याः। आयतनङ्ग् स्वे। आयतनमित्या—यतनम्। स्व एव। एवायतने। आयतने निर्ऋतिम्। आयतन इत्या—यतने। निर्ऋतिम् निरवदयते। निर्ऋतिमिति निः—ऋतिम्। निरवदयते शिक्यम्। निरवदयत इति निः—अवदयते। शिक्यमभि। अभ्युप। उप दधाति। दधाति नैर्ऋतः। नैर्ऋतो वै। नैर्ऋत इति नैः—ऋतः। वै पाशः। पाशः साख्षात्। साख्षादेव। साख्षादिति स—अख्षात्। एवैनम्। एनम् निर्ऋतिपाशात्। निर्ऋतिपाशान् मुञ्चति। निर्ऋतिपाशादिति निर्ऋति—पाशात्। मुञ्चति तिस्रः। तिस्र उप। उप दधाति। दधाति त्रेधाविहितः। त्रेधाविहितो वै। त्रेधाविहित इति त्रेधा—विहितः। वै पुरुषः। पुरुषो यावान्। यावानेव। एव पुरुषः। पुरुषस्तस्मात्। तस्मान् निर्ऋतिम्। निर्ऋतिमव। निर्ऋतिमिति निः—ऋतिम्। अव यजते। यजते पराचीः। पराचीरुप। उप दधाति। ॥ [२३] ॥ दधाति पराचीम्। पराचीमेव। एवास्मात्। अस्मान् निर्ऋतिम्। निर्ऋतिम् प्र। निर्ऋतिमिति निः—ऋतिम्। प्र णुदते। नुदतेऽप्रतीख्षम्। अप्रतीख्षमा। अप्रतीख्षमित्यप्रति—ईख्षम्। आ यन्ति। यन्ति निर्ऋत्याः। निर्ऋत्या अन्तर्हित्यै। निर्ऋत्या इति निः—ऋत्याः। अन्तर्हित्यै मार्जयित्वा। अन्तर्हित्या इत्यन्तः—हित्यै। मार्जयित्वोप। उप तिष्ठन्ते। तिष्ठन्ते मेद्ध्यत्वाय। मेद्ध्यत्वाय गार्हपत्यम्। मेद्ध्यत्वायेति मेद्ध्य—त्वाय। गार्हपत्यमुप। गार्हपत्यमिति गार्ह—पत्यम्। उप तिष्ठन्ते। तिषन्ते निर्ऋतिलोके। निर्ऋतिलोक एव। निर्ऋतिलोक इति निर्ऋति—लोके। एव चरित्वा। चरित्वा पूताः। पूता देवलोकम्। देवलोकमुपावर्तन्ते। देवलोकमिति देव—लोकम्। उपावर्तन्त एकया। उपावर्तन्त इत्युप—आवर्तन्ते। एकयोप। उप तिष्ठन्ते। तिष्ठन्त एकधा। एकधैव। एकधेत्येक—धा। एव यजमाने। यजमाने वीर्यम्। वीर्यम् दधति। दधति निवेशनः। निवेशनः सङ्गमनः। निवेशन इति नि—वेशनः। सङ्गमनो वसूनाम्। सङ्गमन इति सम्—गमनः। वसूनामिति। इत्याह।

आह प्रजा। प्रजा वै। प्रजेति प्र—जा। वै पशवः। पशवो वसु। वसु प्रजया। प्रजयैव। प्रजयेति प्र—जया। एवैनम्। एनम् पशुभिः। पशुभिः सम्। पशुभिरिति पशु—भिः। समर्द्धयन्ति। अर्द्धयन्तीत्यर्द्धयन्ति॥ ॥ [२४] ॥

(ऋतुभि रेषा परांचीरुपा ष्टाचत्वारिंशाच्च) ॥ ४ ॥

पुरुषमात्रेण वि। पुरुषमात्रेणेति पुरुष—मात्रेण। वि मिमीते। मिमीते यज्ञेन। यज्ञेन वै। वै पुरुषः। पुरुषः सम्मितः। सम्मितो यज्ञपरुषा। सम्मित इति सम्—मितः। यज्ञपरुषैव। यज्ञपरुषेति यज्ञ—परुषा। एवैनम्। एनव्वँि। वि मिमीते। मिमीते यावान्। यावान् पुरुषः। पुरुष ऊद्ध्वबाहुः। ऊद्ध्वबाहुस्तावान्। ऊद्ध्वबाहुरित्यूद्ध्व—बाहुः। तावान् भवति। भवत्येतावत्। एतावद् वै। वै पुरुषे। पुरुषे वीर्यम्। वीर्यव्वीर्येण। वीर्येणैव। एवैनम्। एनव्वँि। वि मिमीते। मिमीते पक्षी। पक्षी भवति। भवति न। न हि। ह्यपक्षः। अपक्षः पतितुम्। पतितुमर्हति। अर्हत्यरत्निना। अरत्निना पक्षौ। पक्षौ द्राघीयाꣳसौ। द्राघीयाꣳसौ भवतः। भवतस्तस्मात्। तस्मात् पक्षप्रवयाꣳसि। पक्षप्रवयाꣳसि वयाꣳसि। पक्षप्रवयाꣳसीति पक्ष—प्रवयाꣳसि। वयाꣳसि व्याममात्रौ। व्याममात्रौ पक्षौ। व्याममात्राविति व्याम—मात्रौ। पक्षौ च। च पुच्छम्। पुच्छम् च। च भवति। भवत्येतावत्। एतावद् वै। वै पुरुषे। पुरुषे वीर्यम्। वीर्यव्वीर्यसम्मितः। ॥ [२५] ॥ वीर्यसम्मितो वेणुना। वीर्यसम्मित इति वीर्य—सम्मितः। वेणुना वि। वि मिमीते। मिमीत आग्नेयः। आग्नेयो वै। वै वेणुः। वेणुः सयोनित्वाय। सयोनित्वाय यजुषा। सयोनित्वायेति सयोनि—त्वाय। यजुषा युनक्ति। युनक्ति यजुषा। यजुषा कृषति। कृषति व्यावृत्त्यै। व्यावृत्त्यै षड्गवेन। व्यावृत्त्या इति वि—आवृत्त्यै। षड्गवेन कृषति। षड्गवेनेति षट्—गवेन। कृषति षट्। षड् वै। वा ऋतवः। ऋतव ऋतुभिः। ऋतुभिरेव। ऋतुभिरितित्यृतु—भिः। एवैनम्। एनम् कृषति। कृषति यत्। यद् द्वादशगवेन। द्वादशगवेन सव्वँथ्सरेण। द्वादशगवेनेति द्वादश—गवेन। सव्वँथ्सरेणैव। सव्वँथ्सरेणेति सम्—वथ्सरेण। एवेयम्। इयव्वैँ। वा अग्नेः। अग्नेरतिदाहात्। अतिदाहादबिभेत्। अतिदाहादित्यति—दाहात्। अबिभेथ् सा। सैतत्। एतद् द्विगुणम्। द्विगुणमपश्यत्। द्विगुणमिति द्वि—गुणम्। अपश्यत् कृष्टम्। कृष्टम् च।

चाकृ॑ष्टम्। अकृ॑ष्टम् च। च तत॑ः। ततो॒ वै। वा इ॒माम्। इ॒माम् न। नाति॑। अत्य॑दहत्। अ॒द॒ह॒द् यत्। यत् कृ॒ष्टम्। कृ॒ष्टम् च॑। चाकृ॑ष्टम्। अकृ॑ष्टम् च। च॒ भव॑ति। ॥ [२६] ॥ भव॑त्य॒स्याः। अ॒स्या अन॑तिदाहाय। अन॑तिदाहाय द्विगु॒णम्। अन॑तिदाह॒येत्यन॑ति—दा॒ह॒य। द्विगु॒णम् तु। द्विगु॒णमिति॑ द्वि—गु॒णम्। त्वै। वा अ॒ग्निम्। अ॒ग्निमुद्य॑न्तुम्। उद्य॑न्तुमर्॒हति। उद्य॑न्तु॒मित्युत्—य॒न्तुम्। अ॒र्॒ह॒तीति॑। इत्या॑हुः। आ॒हु॒र् यत्। यत् कृ॒ष्टम्। कृ॒ष्टम् च॑। चाकृ॑ष्टम्। अकृ॑ष्टम् च। च॒ भव॑ति। भव॑त्य॒ग्नेः। अ॒ग्नेरु॒द्य॑त्यै। उद्य॑त्या ए॒ताव॑न्तः। उद्य॑त्या॒ इत्युत्—य॒त्यै। ए॒ताव॑न्तो॒ वै। वै प॒शव॑ः। प॒शवो॑ द्वि॒पाद॑ः। द्वि॒पाद॑श्च। द्वि॒पाद् इति॑ द्वि—पाद॑ः। च॒ चतु॑ष्पादः। चतु॒ष्पाद॑श्च। चतु॒ष्पाद् इति॒ चतु॑ः—पा॒दः। च॒ तान्। तान्यत्। यत् प्राच॑ः। प्राच॑ उथ्सृ॒जेत्। उ॒थ्सृ॒जेद् रु॒द्राय॑। उ॒थ्सृ॒जेदित्यु॑त्—सृ॒जेत्। रु॒द्रायापि॑। अपि॑ दध्या॒त्। द॒ध्या॒द् यत्। यद् द॑ख्षि॒णा। द॒ख्षि॒णा पि॒तृभ्य॑ः। पि॒तृभ्यो॒ नि। पि॒तृभ्य॒ इति॑ पि॒तृ—भ्यः। नि धु॑वेत्। धु॒वेद् यत्। यत् प्र॒तीच॑ः। प्र॒तीचो॒ रख्षा॒ꣳसि। रख्षा॒ꣳसि हन्युः। ह॒न्यु॒रु॒दीच॑ः। उदी॑च॒ उत्। उथ् सृ॑जति। सृ॒ज॒त्ये॒षा। ए॒षा वै। वै दे॑वमनुष्याणा॒म्। दे॒व॒म॒नु॒ष्याणा॒ꣳ शा॒न्ता। दे॒व॒म॒नु॒ष्याणा॒मिति॑ देव—म॒नु॒ष्याणा॒म्। शा॒न्ता दिक्। दिक् ताम्। ॥ [२७] ॥ ताम॒व। ए॒वैना॑न्। ए॒नाननु॑। अनू॑त्। उथ् सृ॑जति। सृ॒ज॒त्यथो॑। अथो॒ खलु॑। अथो॒ इत्यथो॑। खल्वि॒माम्। इ॒माम् दिश॑म्। दि॒श॒मुत्। उथ् सृ॑जति। सृ॒ज॒त्य॒सौ। अ॒सौ वै। वा आ॑दि॒त्यः। आ॒दि॒त्यः प्रा॒णः। प्रा॒णः प्रा॒णम्। प्रा॒ण इति॑ प्र—अ॒नः। प्रा॒णमे॒व। प्रा॒ण-मिति॑ प्र—अ॒नम्। ए॒वैना॑न्। ए॒नाननु॑। अनू॑त्। उथ् सृ॑जति। सृ॒जति॑ द॒ख्षि॒णा। द॒ख्षि॒णा प॒र्या-व॑र्तन्ते। प॒र्याव॑र्तन्ते॒ स्वम्। प॒र्याव॑र्तन्त॒ इति॑ परि—आव॑र्तन्ते। स्वमे॒व। ए॒व वी॒र्य॑म्। वी॒र्य॑मनु॑। अनु॑ प॒र्याव॑र्तन्ते। प॒र्याव॑र्तन्ते॒ तस्मा॑त्। प॒र्याव॑र्तन्त॒ इति॑ परि—आव॑र्तन्ते। तस्मा॒द् द॒ख्षिण॑ः। द॒ख्षि॒णोऽर्द्ध॑ः। अर्द्ध॑ आ॒त्मन॑ः। आ॒त्मनो॑ वी॒र्या॑वत्तरः। वी॒र्या॑वत्तरोऽथो॑। वी॒र्या॑वत्तर॒ इति॑ वी॒र्या॑वत्—त॒रः। अथो॑ आ॒दि॒त्यस्य॑। अथो॒ इत्यथो॑। आ॒दि॒त्यस्यै॒व। ए॒वावृ॒त॑म्। आ॒वृ॒तमनु॑। आ॒वृ॒तमित्या॑—वृ॒त॑म्। अनु॑प॒र्याव॑र्तन्ते। प॒र्याव॑र्तन्ते॒ तस्मा॑त्। प॒र्याव॑र्तन्त॒ इति॑ परि—आव॑र्तन्ते। तस्मा॒त् परा॑ञ्चः। परा॑ञ्चः प॒शव॑ः। प॒शवो॒ वि। वि ति॑ष्ठन्ते। ति॒ष्ठ॒न्ते॒ प्र॒त्यञ्च॑ः। प्र॒त्यञ्च॒ आ। आ व॑र्तन्ते। व॒र्त॒न्ते॒ ति॒स्रस्ति॑स्रः। ति॒स्रस्ति॑स्रः सीता॑ः। ति॒स्रस्ति॑स्र॒ इति॑ ति॒स्रः—ति॒स्रः। सीता॑ः कृषति। ॥ [२८] ॥ कृ॒ष॒ति॒ त्रि॒वृत॑म्। त्रि॒वृत॑मे॒व। त्रि॒वृ॒तमिति॑ त्रि—वृत॑म्। ए॒व य॑ज्ञमु॒खे।

यज्ञमुखे वि। यज्ञमुख इति यज्ञ—मुखे। वि यातयति। यातयत्योषधीः। ओषधीर् वपति। वपति ब्रह्मणा। ब्रह्मणाऽन्नम्। अन्नमव। अव रुन्धे। रुन्धेऽर्के। अर्केऽर्कः। अर्कश्चीयते। चीयते चतुर्दशभिः। चतुर्दशभिर् वपति। चतुर्दशभिरिति चतुर्दश—भिः। वपति सप्त। सप्त ग्राम्याः। ग्राम्या ओषधयः। ओषधयः सप्त। सप्तारण्याः। आरण्या उभयीषाम्। उभयीषामवरुद्ध्यै। अवरुद्ध्या अन्नस्यान्नस्य। अवरुद्ध्या इत्यव—रुद्ध्यै। अन्नस्यान्नस्य वपति। अन्नस्यान्नस्येत्यन्नस्य—अन्नस्य। वपत्यन्नस्यान्नस्य। अन्नस्यान्नस्यावरुद्ध्यै। अन्नस्यान्नस्येत्यन्नस्य—अन्नस्य। अवरुद्ध्यै कृष्टे। अवरुद्ध्या इत्यव—रुद्ध्यै। कृष्टे वपति। वपति कृष्टे। कृष्टे हि। ह्योषधयः। ओषधयः प्रतितिष्ठन्ति। प्रतितिष्ठन्त्यनुसीतम्। प्रतितिष्ठन्तीति प्रति—तिष्ठन्ति। अनुसीतँव्वँपति। अनुसीतमित्यनु—सीतम्। वपति प्रजात्यै। प्रजात्यै द्वादशसु। प्रजात्या इति प्र—जात्यै। द्वादशसु सीतासु। द्वादशस्विति द्वादश—सु। सीतासु वपति। वपति द्वादश। द्वादश मासाः। मासाः सँव्वँथ्सरः। सँव्वँथ्सरः सँव्वँथ्सरेण। सँव्वँथ्सर इति सम्—वथ्सरः। सँव्वँथ्सरेणैव। सँव्वँथ्सरेणेति सम्—वथ्सरेण। एवास्मै। अस्मा अन्नम्। अन्नम् पचति। पचति यत्। यदग्निचित्। अग्निचिदनवरुद्धस्य। अग्निचिदित्यग्नि—चित्। ॥ [२९] ॥ अनवरुद्धस्याश्ञीयात्। अनवरुद्धस्येत्यनव—रुद्धस्य। अश्ञीयाद,वरुद्धेन। अवरुद्धेन वि। अवरुद्धेनेत्यव—रुद्धेन। व्यृद्ध्येत। ऋद्ध्येत ये। ये वनस्पतीनाम्। वनस्पतीनाम् फलग्रहयः। फलग्रहयस्तान्। फलग्रहय इति फल—ग्रहयः। तानिद्ध्मे। इद्ध्मेऽपि। अपि प्र। प्रोखेत्। उखेदनवरुद्धस्य। अनवरुद्धस्यावरुद्ध्यै। अनवरुद्धस्येत्यनव—रुद्धस्य। अवरुद्ध्यै दिग्भ्यः। अवरुद्ध्या इत्यव—रुद्ध्यै। दिग्भ्यो लोष्टान्। दिग्भ्य इति दिक्—भ्यः। लोष्टान्थ् सम्। समस्यति। अस्यति दिशाम्। दिशामेव। एव वीर्यम्। वीर्यमवरुद्ध्य। अवरुद्ध्य दिशाम्। अवरुद्ध्येत्यव—रुद्ध्य। दिशाँव्वीर्ये। वीर्येऽग्निम्। अग्निम् चिनुते। चिनुते यम्। यम् द्विष्यात्। द्विष्याद् यत्र। यत्र सः। स स्यात्। स्यात् तस्यै। तस्यै दिशः। दिशो लोष्टम्। लोष्टमा। आ हरेत्। हरेदिषम्। इषमूर्जम्। ऊर्जमहम्। अहमितः। इत आ। आ ददे। दद इति। इतीषम्। इषमेव। एवोर्जम्। ऊर्जम् तस्यै। तस्यै दिशः। दिशोऽव। अव रुन्धे। रुन्धे खोधुकः। खोधुको भवति। भवति यः। यस्तस्याम्। तस्याम् दिशि। दिशि भवति। भवत्युत्तरवेदिम्। उत्तरवेदिमुप। उत्तरवेदिमित्यु-

त्तर—वेदिम्। उप वपति। वपत्युत्तरवेद्याम्। उत्तरवेद्याꣳ हि। उत्तरवेद्यामित्युत्तर—वेद्याम्। ह्यग्निः। अग्निश्चीयते। चीयतेऽथो। अथो पशवः। अथो इत्यथो। पशवो वै। वा उत्तरवेदिः। उत्तरवेदिः पशून्। उत्तरवेदिरित्युत्तर—वेदिः। पशूनेव। एवाव। अव रुन्धे। रुन्धेऽथो। अथो यज्ञपरुषः। अथो इत्यथो। यज्ञपरुषोऽनन्तरित्यै। यज्ञपरुष इति यज्ञ—परुषः। अनन्तरित्या इत्यनन्तः—इत्यै॥ ॥ [३०] ॥ पञ्चविꣳशतिश्च) (आ५) ॥ [३१] ॥

॥ ५ ॥

अग्ने तव। तव श्रवः। श्रवो वयः। वय इति। इति सिकताः। सिकता नि। नि वपति। वपत्येतत्। एतद् वै। वा अग्नेः। अग्नेर् वैश्वानरस्य। वैश्वानरस्य सूक्तम्। सूक्तꣳ सूक्तेन। सूक्तमिति सु—उक्तम्। सूक्तेनैव। सूक्तेनेति सु—उक्तेन। एव वैश्वानरम्। वैश्वानरमव। अव रुन्धे। रुन्धे षड्भिः। षड्भिर् नि। षड्भिरिति षट्—भिः। नि वपति। वपति षट्। षड् वै। वा ऋतवः। ऋतवः सँव्वथ्सरः। सँव्वथ्सरः सँव्वथ्सरः। सँव्वथ्सर इति सम्—वथ्सरः। सँव्वथ्सरोऽग्निः। सँव्वथ्सर इति सम्—वथ्सरः। अग्निर् वैश्वानरः। वैश्वानरः साख्षात्। साख्षादेव। साख्षादिति स—अख्षात्। एव वैश्वानरम्। वैश्वानरमव। अव रुन्धे। रुन्धे समुद्रम्। समुद्रँव्वै। वै नाम। नामैतत्। एतच् छन्दः। छन्दः समुद्रम्। समुद्रमनु। अनु प्रजाः। प्रजाः प्र। प्रजा इति प्र—जाः। प्र जायन्ते। जायन्ते यत्। यदेतेन। एतेन सिकताः। सिकता निवपति। निवपति प्रजानाम्। निवपतीति नि—वपति। प्रजानाम् प्रजननाय। प्रजानामिति प्र—जानाम्। प्रजननायेन्द्रः। प्रजननायेति प्र—जननाय। इन्द्रो वृत्राय। ॥ [३२] ॥ वृत्राय वज्रम्। वज्रम् प्र। प्राहरत्। अहरथ् सः। स त्रेधा। त्रेधा वि। व्यभवत्। अभवथ् स्फ्यः। स्फ्यस्तृतीयम्। तृतीयꣳ रथः। रथस्तृतीयम्। तृतीयय्यूँपः। यूपस्तृतीयम्। तृतीयय्ँये। येऽन्तश्शराः। अन्तश्शरा अशीर्यन्त। अन्तश्शरा इत्यन्तः—शराः। अशीर्यन्त ताः। ताः शर्कराः। शर्करा अभवन्न्। अभवन् तत्। तच्छर्कराणाम्। शर्कराणाꣳ शर्करत्वम्। शर्करत्वँव्वज्रः। शर्करत्वमिति शर्कर—त्वम्। वज्रो वै। वै शर्कराः। शर्कराः पशुः। पशुरग्निः। अग्निर् यत्। यच्छर्कराभिः। शर्कराभिरग्निम्। अग्निम् परिमिनोति। परिमिनोति वज्रेण। परिमिनोतीति परि—

मिनोति। वज्रेणैव। एवास्मै। अस्मै पशून्। पशून् परि। परि गृह्णाति। गृह्णाति तस्मात्। तस्माद् वज्रेण। वज्रेण पशवः। पशवः परिगृहीताः। परिगृहीतास्तस्मात्। परिगृहीता इति परि—गृहीताः। तस्माथ् स्थेयान्। स्थेयानस्थेयसः। अस्थेयसो न। नोप। उप हरते। हरते त्रिस-प्ताभिः। त्रिसप्ताभिः पशुकामस्य। त्रिसप्ताभिरिति त्रि—सप्ताभिः। पशुकामस्य परि। पशुकाम-स्येति पशु—कामस्य। ॥ [३३] ॥ परि मिनुयात्। मिनुयाथ् सप्त। सप्त वै। वै शीर्षण्याः। शीर्षण्याः प्राणाः। प्राणाः प्राणाः। प्राणा इति प्र—अनाः। प्राणाः पशवः। प्राणा इति प्र—अनाः। पशवः प्राणैः। प्राणैरेव। प्राणैरिति प्र—अनैः। एवास्मै। अस्मै पशून्। पशूनव। अव रुन्धे। रुन्धे त्रिणवाभिः। त्रिणवाभिर् भ्रातृव्यवतः। त्रिणवाभिरिति त्रि—नवाभिः। भ्रातृव्यवत स्त्रिवृतम्। भ्रातृव्यवत इति भातृव्य—वतः। त्रिवृतमेव। त्रिवृतमिति त्रि—वृतम्। एव वज्रम्। वज्रꣳ सम्भृत्य। सम्भृत्य भ्रातृव्याय। सम्भृत्येति सम्—भृत्य। भ्रातृव्याय प्र। प्र हरति। हरति स्तृत्यै। स्तृत्या अपरिमिताभिः। अपरिमिताभिः परि। अपरिमिताभिरित्यपरि—मिताभिः। परि मिनुयात्। मिनुयादपरिमितस्य। अपरिमितस्यावरुद्ध्यै। अपरिमितस्येत्यपरि—मितस्य। अवरुद्ध्यै यम्। अवरुद्ध्या इत्यव—रुद्ध्यै। यम् कामयेत। कामयेतापशुः। अपशुः स्यात्। स्यादिति। इत्यपरिमित्य। अपरिमित्य तस्य। अपरिमित्येत्यपरि—मित्य। तस्य शर्कराः। शर्कराः सिकताः। सिकता वि। व्यूहेत्। ऊहेदपरिगृहीते। अपरिगृहीत एव। अपरिगृहीत इत्यपरि—गृहीते। एवास्य। अस्य विषूचीनम्। विषूचीनꣳ रेतः। रेतः परा। परा सिञ्चति। सिञ्चत्यपशुः। अपशुरेव। एव भवति। भवति यम्। ॥ [३४] ॥ यम् कामयेत। कामयेत पशुमान्। पशुमान्थ् स्यात्। पशुमानिति पशु—मान्। स्यादिति। इति परिमित्य। परिमित्य तस्य। परिमित्येति परि—मित्य। तस्य शर्कराः। शर्कराः सिकताः। सिकता वि। व्यूहेत्। ऊहेत् परिगृहीते। परिगृहीत एव। परिगृहीत इति परि—गृहीते। एवास्मै। अस्मै समीचीनम्। समीचीनꣳ रेतः। रेतः सिञ्चति। सिञ्चति पशुमान्। पशुमानेव। पशुमानिति पशु—मान्। एव भवति। भवति सौम्या। सौम्या वि। व्यूहति। ऊहति सोमः। सोमो वै। वै रेतोधाः। रेतोधा रेतः। रेतोधा इति रेतः—धाः। रेत एव। एव तत्। तद् दधाति। दधाति गायत्रिया। गायत्रिया ब्राह्मणस्य। ब्राह्मणस्य गायत्रः। गायत्रो हि। हि ब्राह्मणः। ब्राह्मणस्त्रिष्टुभा। त्रिष्टुभा राजन्यस्य।

राजन्यस्य त्रैष्टुभः। त्रैष्टुभो हि। हि राजन्यः। राजन्यः शय्युम्। शय्युम् बार्हस्पत्यम्। शय्यु-मिति शम्—युम्। बार्हस्पत्यम् मेधः। मेधो न। नोप। उपानमत्। अनमथ् सः। सोऽग्निम्। अग्निम् प्र। प्राविशत्। अविशथ् सः। ॥ [३५] ॥ सोऽग्नेः। अग्नेः कृष्णः। कृष्णो रूपम्। रूपम् कृत्वा। कृत्वोत्। उदायत। आयत सः। सोऽश्वम्। अश्वम् प्र। प्राविशत्। अविशथ् सः। सोऽश्वस्य। अश्वस्यावान्तरशफः। अवान्तरशफोऽभवत्। अवान्तरशफ इत्यवान्तर—शफः। अभवद् यत्। यदश्वम्। अश्वमाक्रमयति। आक्रमयति यः। आक्रमयतीत्या—क्रम-यति। य एव। एव मेधः। मेधोऽश्वम्। अश्वम् प्र। प्राविशत्। अविशत् तम्। तमेव। एवाव। अव रुन्धे। रुन्धे प्रजापतिना। प्रजापतिनाऽग्निः। प्रजापतिनेति प्रजा—पतिना। अग्निश्चेतव्यः। चेतव्य इति। इत्याहुः। आहुः प्राजापत्यः। प्राजापत्योऽश्वः। प्राजापत्य इति प्राजा—पत्यः। अश्वो यत्। यदश्वम्। अश्वमाक्रमयति। आक्रमयति प्रजापतिना। आक्रमयतीत्या—क्रमयति। प्रजापतिनैव। प्रजापतिनेति प्रजा—पतिना। एवाग्निम्। अग्निम् चिनुते। चिनुते पुष्करपर्णम्। पुष्करपर्णमुप। पुष्करपर्णमिति पुष्कर—पर्णम्। उप दधाति। दधाति योनिः। योनिर् वै। वा अग्नेः। अग्नेः पुष्करपर्णम्। पुष्करपर्णꣳ सयोनिम्। पुष्करपर्णमिति पुष्कर—पर्णम्। सयो-निमेव। सयोनिमिति स—योनिम्। एवाग्निम्। अग्निम् चिनुते। चिनुतेऽपाम्। अपाम् पृष्ठम्। पृष्ठमसि। असीति। इत्युप। उप दधाति। दधात्यपाम्। अपाव्वै। वा एतत्। एतत् पृष्ठम्। पृष्ठय्यँत्। यत् पुष्करपर्णम्। पुष्करपर्णꣳ रूपेण। पुष्करपर्णमिति पुष्कर—पर्णम्। रूपेणैव। एवैनत्। एनदुप। उप दधाति। दधातीति दधाति॥ ॥ [३६] ॥

(इन्द्रः पशुकामस्य भवत्य विशथ् सयोनिम् विꣳशतिश्च) ॥ ६ ॥

ब्रह्म जज्ञानम्। जज्ञानमिति। इति रुक्मम्। रुक्ममुप। उप दधाति। दधाति ब्रह्ममुखाः। ब्रह्ममुखा वै। ब्रह्ममुखा इति ब्रह्म—मुखाः। वै प्रजापतिः। प्रजापतिः प्रजाः। प्रजापतिरिति प्रजा—पतिः। प्रजा असृजत। प्रजा इति प्र—जाः। असृजत ब्रह्ममुखाः। ब्रह्ममुखा एव। ब्रह्म-मुखा इति ब्रह्म—मुखाः। एव तत्। तत् प्रजाः। प्रजा यजमानः। प्रजा इति प्र—जाः। यज-मानः सृजते। सृजते ब्रह्म। ब्रह्म जज्ञानम्। जज्ञानमिति। इत्याह। आह तस्मात्। तस्माद्

ब्राह्मणः। ब्राह्मणो मुख्यः। मुख्यो मुख्यः। मुख्यो भवति। भवति यः। य एवम्। एव-
व्वेँद। वेद ब्रह्मवादिनः। ब्रह्मवादिनो वदन्ति। ब्रह्मवादिन इति ब्रह्म—वादिनः। वदन्ति न।
न पृथिव्याम्। पृथिव्याम् न। नान्तरिख्षे। अन्तरिख्षे न। न दिवि। दिव्यग्निः। अग्निश्चे-
तव्यः। चेतव्य इति। इति यत्। यत् पृथिव्याम्। पृथिव्याम् चिन्वीत। चिन्वीत पृथिवीम्।
पृथिवीꣳ शुचा। शुचाऽर्पयेत्। अर्पयेन् न। नौषधयः। ओषधयो न। न वनस्पतयः। वनस्प-
तयः प्र। ॥ [३७] ॥ प्र जायेरन्न्। जायेरन्न्यत्। यदन्तरिख्षे। अन्तरिख्षे चिन्वीत। चिन्वी-
तान्तरिख्षम्। अन्तरिख्षꣳ शुचा। शुचाऽर्पयेत्। अर्पयेन् न। न वयाꣳसि। वयाꣳसि प्र। प्र
जायेरन्न्। जायेरन्न्यत्। यद् दिवि। दिवि चिन्वीत। चिन्वीत दिवम्। दिवꣳ शुचा। शुचाऽर्पयेत्।
अर्पयेन् न। न पर्जन्यः। पर्जन्यो वर्षेत्। वर्षेद् रुक्मम्। रुक्ममुप। उप दधाति। दधात्य-
मृतम्। अमृतँव्वै। वै हिरण्यम्। हिरण्यममृतम्। अमृत एव। एवाग्निम्। अग्निम् चिनुते। चिनुते
प्रजात्यै। प्रजात्यै हिरण्मयम्। प्रजात्या इति प्र—जात्यै। हिरण्मयम् पुरुषम्। पुरुषमुप। उप
दधाति। दधाति यजमानलोकस्य। यजमानलोकस्य विधृत्यै। यजमानलोकस्येति यजमान—
लोकस्य। विधृत्यै यत्। विधृत्या इति वि—धृत्यै। यदिष्टकायाः। इष्टकाया आतृण्णम्। आतृ-
ण्णमनूपदद्ध्यात्। आतृण्णमित्या—तृण्णम्। अनूपदद्ध्यात् पशूनाम्। अनूपदद्ध्यादित्यनु—
उपदद्ध्यात्। पशूनाम् च। च यजमानस्य। यजमानस्य च। च प्राणम्। प्राणमपि। प्राण-
मिति प्र—अनम्। अपि दद्ध्यात्। दद्ध्याद् दख्षिणतः। दख्षिणतः प्राञ्चम्। ॥ [३८] ॥
प्राञ्चमुप। उप दधाति। दधाति दाधार। दाधार यजमानलोकम्। यजमानलोकम् न। यज-
मानलोकमिति यजमान—लोकम्। न पशूनाम्। पशूनाम् च। च यजमानस्य। यजमानस्य
च। च प्राणम्। प्राणमपि। प्राणमिति प्र—अनम्। अपि दधाति। दधात्यथो। अथो खलु।
अथो इत्यथो। खल्विष्टकायाः। इष्टकाया आतृण्णम्। आतृण्णमनु। आतृण्णमित्या—तृण्णम्।
अनूप। उप दधाति। दधाति प्राणानाम्। प्राणानामुथ्सृष्ट्यै। प्राणानामिति प्र—अनानाम्।
उथ्सृष्ट्यै द्रप्सः। उथ्सृष्ट्या इत्युत्—सृष्ट्यै। द्रप्सश्चस्कन्द। चस्कन्देति। इत्यभि। अभि
मृशति। मृशति होत्रासु। होत्रास्वेव। एवैनम्। एनम् प्रति। प्रति ष्ठापयति। स्थापयति स्रुचौ।
स्रुचावुप। उप दधाति। दधात्याज्यस्य। आज्यस्य पूर्णाम्। पूर्णाम् कार्ष्मर्यमयीम्। कार्ष्मर्य-

मयीँम् दद्ध्नः। कार्ष्मर्यमयीमिति काष्मर्य—मयीँम्। दद्ध्नः पूर्णाम्। पूर्णामौदुम्बरीम्। औदु-म्बरीमियम्। इयव्वै। वै कार्ष्मर्यमयीँ। कार्ष्मर्यमय्यसौ। कार्ष्मर्यमयीति कार्ष्मर्य—मयीँ। असा-वौदुम्बरी। औदुम्बरीमे। इमे एव। इमे इतीमे। एवोप। उप धत्ते। धत्ते तूष्णीम्। ॥ [३९] ॥ तूष्णीमुप। उप दधाति। दधाति न। न हि। हीमे। इमे यजुषा। इमे इतीमे। यजुषाऽऽप्तुम्। आप्तु-मर्हति। अर्हति दक्षिणाम्। दक्षिणाम् कार्ष्मर्यमयीँम्। कार्ष्मर्यमयीमुत्तराम्। कार्ष्मर्यम-यीमिति कार्ष्मर्य—मयीँम्। उत्तरामौदुम्बरीम्। उत्तरामित्युत्—तराम्। औदुम्बरीम् तस्मात्। तस्मादस्याः। अस्या असौ। असावुत्तरा। उत्तराऽऽज्यस्य। उत्तरेत्युत्—तरा। आज्यस्य पूर्णाम्। पूर्णाम् कार्ष्मर्यमयीँम्। कार्ष्मर्यमयीव्वज्रः। कार्ष्मर्यमयीमिति कार्ष्मर्य—मयीँम्। वज्रो वै। वा आज्यम्। आज्यव्वज्रः। वज्रः कार्ष्मर्यः। कार्ष्मर्यो वज्रेण। वज्रेणैव। एव यज्ञस्य। यज्ञस्य दक्षिणतः। दक्षिणतो रक्षांꣳसि। रक्षाꣳस्यप। अप हन्ति। हन्ति दद्ध्नः। दद्ध्नः पूर्णाम्। पूर्णामौदुम्बरीम्। औदुम्बरीम् पशवः। पशवो वै। वै दधि। दद्ध्यूर्क्। ऊर्गुदुम्बरः। उदुम्बरः पशुषु। पशुष्वेव। एवोर्जम्। ऊर्जम् दधाति। दधाति पूर्णे। पूर्णे उप। पूर्णे इति पूर्णे। उप दधाति। दधाति पूर्णे। पूर्णे एव। पूर्णे इति पूर्णे। एवैनम्। एनममुष्मिन्न्। ॥ [४०] ॥ अमु-ष्मिꣳल्लोके। लोक उप। उप तिष्ठेते। तिष्ठेते विराजि। तिष्ठेते इति तिष्ठेते। विराज्यग्निः। विराजीति वि—राजि। अग्निश्चेतव्यः। चेतव्य इति। इत्याहुः। आहुः स्रुक्। स्रुग् वै। वै विराट्। विराड् यत्। विराडिति वि—राट्। यत् स्रुचौ। स्रुचावुपदधाति। उपदधाति विराजि। उपदधातीत्युप—दधाति। विराज्येव। विराजीति वि—राजि। एवाग्निम्। अग्निम् चिनुते। चिनुते यज्ञमुखेयज्ञ-मुखे। यज्ञमुखेयज्ञमुखे वै। यज्ञमुखेयज्ञमुख इति यज्ञमुखे—यज्ञमुखे। वै क्रियमाणे। क्रियमाणे यज्ञम्। यज्ञꣳ रक्षांꣳसि। रक्षांꣳसि जिघांꣳसन्ति। जिघांꣳसन्ति यज्ञमुखम्। यज्ञमुखꣳ रुक्मः। यज्ञमुखमिति यज्ञ—मुखम्। रुक्मो यत्। यद् रुक्मम्। रुक्मव्व्याघारयति। व्याघा-रयति यज्ञमुखात्। व्याघारयतीति वि—आघारयति। यज्ञमुखादेव। यज्ञमुखादिति यज्ञ—मुखात्। एव रक्षांꣳसि। रक्षाꣳस्यप। अप हन्ति। हन्ति पञ्चभिः। पञ्चभिर् व्याघारयति। पञ्चभिरिति पञ्च—भिः। व्याघारयति पाङ्क्तः। व्याघारयतीति वि—आघारयति। पाङ्क्तो यज्ञः। यज्ञो यावान्। यावानेव। एव यज्ञः। यज्ञस्तस्मात्। तस्माद् रक्षांꣳसि। रक्षाꣳस्यप।

अप॑ हन्ति। ह॒न्त्य॒क्ष्ण॒या। अ॒क्ष्ण॒या व्याघा॑रयति। व्याघा॑रयति॒ तस्मा᳚त्। व्याघा॑रय॒तीति॑ वि—आघा॑रयति। तस्मा॑द॒क्ष्ण॒या। अ॒क्ष्ण॒या प॒शव॑ः। प॒शवोऽङ्गा॑नि। अङ्गा॑नि॒ प्र। प्र ह॑रन्ति। ह॒र॒न्ति॒ प्रति॑ष्ठित्यै। प्रति॑ष्ठित्या॒ इति॒ प्रति॑—स्थि॒त्यै॒॥ ॥ [४१] ॥

(व॒नस्पत॑यो द॒क्षि॒ण॒तो ध॑त्त ए॒न॒म् तस्मा॑ द॒क्ष्ण॒या पञ्च॑ च) ॥ ७ ॥

स्व॒य॒मा॒तृ॒ण्णामुप॑। स्व॒य॒मा॒तृ॒ण्णामिति॑ स्वयम्—आ॒तृ॒ण्णाम्। उप॑ दधाति। द॒धा॒ती॒यम्। इ॒यँव्वै। वै स्व॑यमातृ॒ण्णा। स्व॒य॒मा॒तृ॒ण्णेमाम्। स्व॒य॒मा॒तृ॒ण्णेति॑ स्वयम्—आ॒तृ॒ण्णा। इ॒मामे॒व। ए॒वोप॑। उप॑ धत्ते। ध॒त्तेऽश्वम्᳚। अश्व॒मुप॑। उप॑ घ्रापयति। घ्रा॒प॒य॒ति॒ प्रा॒णम्। प्रा॒णमे॒व। प्रा॒णमिति॑ प्र—अ॒नम्। ए॒वास्या᳚म्। अ॒स्या॒म् द॒धा॒ति॒। द॒धा॒त्यथो᳚। अथो᳚ प्राजाप॒त्यः। अथो॒ इत्यथो᳚। प्रा॒जा॒प॒त्यो वै। प्रा॒जा॒प॒त्य इति॑ प्राजा—प॒त्यः। वा अश्व॑ः। अश्व॑ः प्र॒जाप॑तिना। प्र॒जाप॑तिनै॒व। प्र॒जाप॑ति॒नेति॑ प्र॒जा—प॒ति॒ना। ए॒वाग्निम्। अ॒ग्निम् चि॑नुते। चि॒नु॒ते प्र॒थ॒मा। प्र॒थ॒मेष्ट॑का। इष्ट॑कोपधी॒यमा॑ना। उ॒प॒धी॒यमा॑ना पशू॒नाम्। उ॒प॒धी॒य॒मा॒नेत्यु॑प—धी॒यमा॑ना। प॒शू॒नाम् च॑। च॒ यज॑मानस्य। यज॑मानस्य च। च॒ प्रा॒णम्। प्रा॒णमपि॑। प्रा॒णमिति॑ प्र—अ॒नम्। अपि॑ दधाति। द॒धा॒ति॒ स्व॒य॒मा॒तृ॒ण्णा। स्व॒य॒मा॒तृ॒ण्णा भ॑वति। स्व॒य॒मा॒तृ॒ण्णेति॑ स्वयम्—आ॒तृ॒ण्णा। भ॒व॒ति॒ प्रा॒णाना᳚म्। प्रा॒णा॒नामु॑थ्सृ॑ष्ट्यै। प्रा॒णा॒नामिति॑ प्र—अ॒नाना᳚म्। उथ्सृ॑ष्ट्या॒ अथो᳚। उथ्सृ॑ष्ट्या॒ इत्यु॑त्—सृ॒ष्ट्यै॒। अथो᳚ सु॒व॒र्गस्य॑। अथो॒ इत्यथो᳚। सु॒व॒र्गस्य॑ लो॒कस्य॑। सु॒व॒र्गस्येति॑ सुवः—गस्य॑। लो॒कस्यानु॑ख्यात्यै। अनु॑ख्यात्या अ॒ग्नौ। अनु॑ख्यात्या॒ इत्यनु॑—ख्या॒त्यै॒। अ॒ग्नाव॒ग्निः। अ॒ग्निश्चे॑त॒व्य॑ः। चे॒त॒व्य॑ इति॑। इत्या॑हुः। आ॒हु॒रे॒षः। ए॒ष वै। वा अ॒ग्निः। ॥ [४२] ॥ अ॒ग्निर् वै᳚श्वान॒रः। वै॒श्वा॒न॒रो यत्। यद् ब्रा᳚ह्म॒णः। ब्रा॒ह्म॒णस्तस्मै᳚। तस्मै᳚ प्र॒थ॒माम्। प्र॒थ॒मामिष्ट॑काम्। इष्ट॑का॒यँय्यजु॑ष्कृताम्। यजु॑ष्कृता॒म् प्र। यजु॑ष्कृता॒मिति॒ यजु॑ः—कृ॒ता॒म्। प्र य॑च्छेत्। य॒च्छे॒त् ताम्। ताम् ब्रा᳚ह्म॒णः। ब्रा॒ह्म॒णश्च॑। चोप॑। उप॑ दद्ध्यात् ताम्। द॒द्ध्या॒ता॒म॒ग्नौ। अ॒ग्नावे॒व। ए॒व तत्। तद॒ग्निम्। अ॒ग्निम् चि॑नुते। चि॒नु॒त ई॒श्व॒रः। ई॒श्व॒रो वै। वा ए॒षः। ए॒ष आर्ति॒म्᳚। आर्ति॒मार्तो᳚ः। आर्तो॒र् यः। आर्तो॒रित्या—अ॒र्तोः। योऽवि॑द्वान्। अवि॑द्वा॒निष्ट॑काम्। इष्ट॑कामुप॒दधा॑ति। उ॒प॒दधा॑ति॒ त्रीन्। उ॒प॒द॒धा॒तीत्यु॑प—दधा॑ति। त्रीन्वरा॑न्। वरा᳚न् दद्यात्। द॒द्या॒त् त्रय॑ः। त्रयो॒ वै। वै प्रा॒णाः। प्रा॒णाः प्रा॒णाना᳚म्। प्रा॒णा इति॑

प्र—अनाः। प्राणानाꣳ स्पृत्यै। प्राणानामिति प्र—अनानाम्। स्पृत्यै द्वौ। द्वावेव। एव देयौ। देयौ द्वौ। द्वौ हि। हि प्राणौ। प्राणावेकः। प्राणाविति प्र—अनौ। एक एव। एव देयः। देय एकः। एको हि। हि प्राणः। प्राणः पशुः। प्राण इति प्र—अनः। पशुर् वै। ॥ [४३] ॥ वा एषः। एष यत्। यदग्निः। अग्निर् न। न खलु। खलु वै। वै पशवः। पशव आयवसे। आयवसे रमन्ते। रमन्ते दूर्वेष्टकाम्। दूर्वेष्टकामुप। दूर्वेष्टकामिति दूर्वा—इष्टकाम्। उप दधाति। दधाति पशूनाम्। पशूनाम् धृत्यै। धृत्यै द्वाभ्याम्। द्वाभ्याम् प्रतिष्ठित्यै। प्रतिष्ठित्यै काण्डात् काण्डात्। प्रतिष्ठित्या इति प्रति—स्थित्यै। काण्डात्,काण्डात् प्ररोहन्ती। काण्डात्,काण्डादिति काण्डात्—काण्डात्। प्ररोहन्तीति। प्ररोहन्तीति प्र—रोहन्ती। इत्याह। आह काण्डेन,काण्डेन। काण्डेन काण्डेन हि। काण्डेन काण्डेनेति काण्डेन—काण्डेन। ह्येषा। एषा प्रतितिष्ठति। प्रतितिष्ठत्येवा। प्रतितिष्ठतीति प्रति—तिष्ठति। एवा नः। नो दूर्वे। दूर्वे प्र। प्र तनु। तनु सहस्रेण। सहस्रेण शतेन। शतेन च। चेति। इत्याह। आह साहस्रः। साहस्रः प्रजापतिः। प्रजापतिः प्रजापतेः। प्रजापतिरिति प्रजा—पतिः। प्रजापतेराप्त्यै। प्रजापतेरिति प्रजा—पतेः। आप्त्यै देवलक्ष्मम्। देवलक्ष्मव्वै। देवलक्ष्ममिति देव—लक्ष्मम्। वै त्र्यालिखिता। त्र्यालिखिता ताम्। त्र्यालिखितेति त्रि—आलिखिता। तामुत्तरलक्ष्माणम्। उत्तरलक्ष्माणम् देवाः। उत्तरलक्ष्माणमित्युत्तर—लक्ष्माणम्। देवा उप। उपादधत। अदधताधरलक्ष्माणम्। अधरलक्ष्माणमसुराः। अधरलक्ष्माणमित्यधर—लक्ष्माणम्। असुरा यम्। यम् कामयेत। ॥ [४४] ॥ कामयेत वसीयान्। वसीयान्थ् स्यात्। स्यादिति। इत्युत्तरलक्ष्माणम्। उत्तरलक्ष्माणम् तस्य। उत्तरलक्ष्माणमित्युत्तर—लक्ष्माणम्। तस्योप। उप दद्ध्यात्। दद्ध्याद् वसीयान्। वसीयानेव। एव भवति। भवति यम्। यम् कामयेत। कामयेत पापीयान्। पापीयान्थ् स्यात्। स्यादिति। इत्यधरलक्ष्माणम्। अधरलक्ष्माणम् तस्य। अधरलक्ष्माणमित्यधर—लक्ष्माणम्। तस्योप। उप दद्ध्यात्। दद्ध्यादसुरयोनिम्। असुरयोनिमेव। असुरयोनिमित्यसुर—योनिम्। एवैनम्। एनमनु। अनु परा। परा भावयति। भावयति पापीयान्। पापीयान् भवति। भवति त्र्यालिखिता। त्र्यालिखिता भवति। त्र्यालिखितेति त्रि—आलिखिता। भवतीमे। इमे वै। वै लोकाः। लोकास्त्र्यालिखिता। त्र्यालिखितैभ्यः। त्र्यालिखितेति त्रि—आलिखिता। एभ्य एव। एव लोकेभ्यः।

लोकेभ्यो भ्रातृव्यम्। भ्रातृव्यमन्तः। अन्तरेति। एत्यङ्गिरसः। अङ्गिरसः सुवर्गम्। सुव-र्गँल्लोकम्। सुवर्गमिति सुवः—गम्। लोकय्ँयतः। यतः पुरोडाशः। पुरोडाशः कूर्मः। कूर्मो भूत्वा। भूत्वाऽनु। अनु प्र। प्रासर्पत्। असर्पद् यत्। ॥ [४५] ॥ यत् कूर्मम्। कूर्ममुपद-धाति। उपदधाति यथा। उपदधातीत्युप दधाति। यथा क्षेत्रवित्। क्षेत्रविदञ्जसा। क्षेत्र-विदिति क्षेत्र—वित्। अञ्जसा नयति। नयत्येवम्। एवमेव। एवैनम्। एनम् कूर्मः। कूर्मः सुवर्गम्। सुवर्गँल्लोकम्। सुवर्गमिति सुवः—गम्। लोकमञ्जसा। अञ्जसा नयति। नयति मेधः। मेधो वै। वा एषः। एष पशूनाम्। पशूनाय्ँयत्। यत् कूर्मः। कूर्मो यत्। यत् कूर्मम्। कूर्ममुप-दधाति। उपदधाति स्वम्। उपदधातीत्युप—दधाति। स्वमेव। एव मेधम्। मेधम् पश्यन्तः। पश्यन्तः पशवः। पशव उप। उप तिष्ठन्ते। तिष्ठन्ते श्मशानम्। श्मशानव्ँवै। वा एतत्। एतत् क्रियते। क्रियते यत्। यन् मृतानाम्। मृतानाम् पशूनाम्। पशूनाꣳ शीर्षाणि। शीर्षाण्यु-पधीयन्ते। उपधीयन्ते यत्। उपधीयन्त इत्युप—धीयन्ते। यज् जीवन्तम्। जीवन्तम् कूर्मम्। कूर्ममुपदधाति। उपदधाति तेन। उपदधातीत्युप—दधाति। तेनाश्मशानचित्। अश्मशानचिद् वास्तव्यः। अश्मशानचिदित्यश्मशान—चित्। वास्तव्यो वै। वा एषः। एष यत्। यत् कूर्मः। ॥ [४६] ॥ कूर्मो मधु। मधु वाताः। वाता ऋतायते। ऋतायत इति। ऋतायत इत्यृत—यते। इति दध्ना। दध्ना मधुमिश्रेण। मधुमिश्रेणाभि। मधुमिश्रेणेति मधु—मिश्रेण। अभ्यनक्ति। अनक्ति स्वदयति। स्वदयत्येव। एवैनम्। एनम् ग्राम्यम्। ग्राम्यव्ँवै। वा एतत्। एतदन्नम्। अन्नय्ँयत्। यद् दधि। दध्यारण्यम्। आरण्यम् मधु। मधु यत्। यद् दध्ना। दध्ना मधु-मिश्रेण। मधुमिश्रेणाभ्यनक्ति। मधुमिश्रेणेति मधु—मिश्रेण। अभ्यनक्त्युभयस्य। अभ्यनक्ती-त्यभि—अनक्ति। उभयस्यावरुद्ध्यै। अवरुद्ध्यै मही। अवरुद्ध्या इत्यव—रुद्ध्यै। मही द्यौः। द्यौः पृथिवी। पृथिवी च। च नः। न इति। इत्याह। आहाभ्याम्। आभ्यामेव। एवैनम्। एनमुभ-यतः। उभयतः परि। परि गृह्णाति। गृह्णाति प्राञ्चम्। प्राञ्चमुप। उप दधाति। दधाति सुवर्गस्य। सुवर्गस्य लोकस्य। सुवर्गस्येति सुवः—गस्य। लोकस्य समष्ट्यै। समष्ट्यै पुरस्तात्। समष्ट्या इति सम्—अष्ट्यै। पुरस्तात् प्रत्यञ्चम्। प्रत्यञ्चमुप। उप दधाति। दधाति तस्मात्। तस्मात् पुरस्तात्। ॥ [४७] ॥ पुरस्तात् प्रत्यञ्चः। प्रत्यञ्चः पशवः। पशवो मेधम्। मेधमुप। उप

तिष्ठन्ते। तिष्ठन्ते यः। यो वै। वा अप॑नाभिम्। अप॑नाभिम॒ग्निम्। अप॑नाभि॒मित्यप॑—ना॒भि॒म्। अ॒ग्निम् चि॑नु॒ते। चि॒नु॒ते यज॑मानस्य। यज॑मानस्य॒ नाभि॑म्। नाभि॒मनु॑। अनु॒ प्र। प्र वि॑शति। वि॒श॒ति॒ सः। स ए॑नम्। ए॒न॒मीश्व॑रः। ई॒श्व॒रो हि॒ꣳसि॑तोः। हि॒ꣳसि॑तोरु॒लूख॑लम्। उ॒लूख॑ल॒मुप॑। उप॑ दधाति। द॒धा॒त्ये॒षा। ए॒षा वै। वा अ॒ग्नेः। अ॒ग्नेर् नाभि॑ः। नाभि॒ः सना॑भिम्। सना॑भिमे॒व। सना॑भि॒मिति॒ स—ना॒भि॒म्। ए॒वाग्निम्। अ॒ग्निम् चि॑नुते। चि॒नु॒तेऽहि॑ꣳसायै। अहि॑ꣳसाया॒ औदु॑-म्बरम्। औदु॑म्बरम् भवति। भ॒व॒त्यूर्क्। ऊर्ग् वै। वा उदु॑म्बरः। उ॒दु॒म्ब॒र॒ ऊर्ज॑म्। ऊर्ज॑मे॒व। ए॒वाव॑। अव॑ रुन्धे। रु॒न्धे॒ म॒द्ध्य॒तः। म॒द्ध्य॒त उप॑। उप॑ दधाति। द॒धा॒ति॒ म॒द्ध्य॒तः। म॒द्ध्य॒त ए॒व। ए॒वास्मै॑। अ॒स्मा॒ ऊर्ज॑म्। ऊर्ज॑म् दधाति। द॒धा॒ति॒ तस्मा॑त्। तस्मा॑न् मद्ध्य॒तः। म॒द्ध्य॒त ऊ॒र्जा। ऊ॒र्जा भुं॒ञ्जते। भु॒ञ्ज॒त इ॒यत्। इ॒यद् भ॑वति। भ॒व॒ति॒ प्र॒जाप॑तिना। प्र॒जाप॑तिना यज्ञमु॒खेन॑। प्र॒जाप॑ति॒नेति॑ प्र॒जा—प॒ति॒ना। य॒ज्ञ॒मु॒खेन॒ सम्मि॑तम्। य॒ज्ञ॒मु॒खेनेति॑ य॒ज्ञ—मु॒खेन॑। सम्मि॑त॒मव॑। सम्मि॑त॒मिति॒ सम्—मि॒त॒म्। अव॑ हन्ति। ह॒न्त्यन्न॑म्। अन्न॑मे॒व। ए॒वार्कः॑। अ॒कर् वै॒ष्ण॒व्या। वै॒ष्ण॒व्य॒र्चा। ऋ॒चोप॑। उप॑ दधाति। द॒धा॒ति॒ विष्णु॑ः। विष्णु॒र् वै। वै य॒ज्ञः। य॒ज्ञो वै॑ष्ण॒वाः। वै॒ष्ण॒वा व॒न॒स्पत॑यः। व॒न॒स्पत॑यो य॒ज्ञे। य॒ज्ञ ए॒व। ए॒व य॒ज्ञम्। य॒ज्ञम् प्रति॑। प्रति॑ष्ठापयति। स्था॒प॒य॒तीति॑ स्थापयति॥ ॥ [४८] ॥

(ए॒ष वै प॒शु र्य॑ मसर्प दे॒ष यत् तस्मात् तस्मा॑थ् स॒प्तविं॑ꣳशतिश्च) ॥ ८ ॥

ए॒षाँवै। वा ए॒तत्। ए॒त॒ल्लो॒काना॑म्। लो॒काना॒म् ज्योति॑ः। ज्योति॒ः सम्भृ॑तम्। सम्भृ॑त॒य्ँयत्। सम्भृ॑त॒मिति॒ सम्—भृ॒त॒म्। यदु॒खा। उ॒खा यत्। यदु॒खाम्। उ॒खामु॒पद॑धाति। उ॒प॒द॒धा॑त्ये॒भ्यः। उ॒प॒द॒धा॒तीत्यु॑प—द॒धाति। ए॒भ्य ए॒व। ए॒व लो॒केभ्य॑ः। लो॒केभ्यो॒ ज्योति॑ः। ज्योति॒रव॑। अव॑ रुन्धे। रु॒न्धे॒ म॒द्ध्य॒तः। म॒द्ध्य॒त उप॑। उप॑ दधाति। द॒धा॒ति॒ म॒द्ध्य॒तः। म॒द्ध्य॒त ए॒व। ए॒वास्मै॑। अ॒स्मै ज्योति॑ः। ज्योति॒र् दधाति। द॒धा॒ति॒ तस्मा॑त्। तस्मा॑न् मद्ध्य॒तः। म॒द्ध्य॒तो ज्योति॑ः। ज्योति॒रुप॑। उपा॑स्महे। आ॒स्म॒हे॒ सिक॑ताभिः। सिक॑ताभिः पूरयति। पू॒र॒य॒त्ये॒तत्। ए॒तद् वै। वा अ॒ग्नेः। अ॒ग्नेर् वै॑श्वान॒रस्य॑। वै॒श्वा॒न॒रस्य॑ रू॒पम्। रू॒पꣳ रू॒पेण॑। रू॒पेणै॒व। ए॒व वै॑श्वान॒रम्। वै॒श्वा॒न॒रमव॑। अव॑ रुन्धे। रु॒न्धे॒ यम्। यम् का॒मये॑त। का॒मये॑त॒ क्षोधु॑कः। क्षोधु॑कः स्यात्। स्या॒दिति॑। इ॒त्यू॒नाम्।

ऊनाम् तस्य। तस्योप। उप दद्ध्यात्। ॥ [४९] ॥ दद्ध्यात् ख्षोधुकः। ख्षोधुक एव। एव भवति। भवति यम्। यम् कामयेत। कामयेतानुपदस्यत्। अनुपदस्यदन्नम्। अनुपदस्यदित्य-नुप—दस्यत्। अन्नमद्यात्। अद्यादिति। इति पूर्णाम्। पूर्णाम् तस्य। तस्योप। उप दद्ध्यात्। दद्ध्यादनुपदस्यत्। अनुपदस्यदेव। अनुपदस्यदित्यनुप—दस्यत्। एवान्नम्। अन्नमत्ति। अत्ति सहस्रम्। सहस्रव्वै। वै प्रति। प्रति पुरुषः। पुरुषः पशूनाम्। पशूनाय्यँच्छति। यच्छति सहस्रम्। सहस्रमन्ये। अन्ये पशवः। पशवो मद्ध्ये। मद्ध्ये पुरुषशीर्षम्। पुरुषशीर्षमुप। पुरुषशीर्षमिति पुरुष—शीर्षम्। उप दधाति। दधाति सवीर्यत्वाय। सवीर्यत्वायोखायाम्। सवीर्यत्वायेति सवीर्य—त्वाय। उखायामपि। अपि दधाति। दधाति प्रतिष्ठाम्। प्रतिष्ठामेव। प्रतिष्ठामिति प्रति—स्थाम्। एवैनत्। एनद् गमयति। गमयति व्यृद्धम्। व्यृद्धव्वै। व्यृद्धमिति वि—ऋद्धम्। वा एतत्। एतत् प्राणैः। प्राणैरमेद्ध्यम्। प्राणैरिति प्र—अनैः। अमेद्ध्यय्यँत्। यत् पुरुषशीर्षम्। पुरुषशीर्षममृतम्। पुरुषशीर्षमिति पुरुष—शीर्षम्। अमृतम् खलु। खलु वै। वै प्राणाः। प्राणा अमृतम्। प्राणा इति प्र—अनाः। ॥ [५०] ॥ अमृतꣳ हिरण्यम्। हिरण्यम् प्राणेषु। प्राणेषु हिरण्यशल्कान्। प्राणेष्विति प्र—अनेषु। हिरण्यशल्कान् प्रति। हिर-ण्यशल्कानिति हिरण्य—शल्कान्। प्रत्यस्यति। अस्यति प्रतिष्ठाम्। प्रतिष्ठामेव। प्रतिष्ठामिति प्रति—स्थाम्। एवैनत्। एनद् गमयित्वा। गमयित्वा प्राणैः। प्राणैः सम्। प्राणैरिति प्र—अनैः। समर्द्धयति। अर्द्धयति दद्ध्ना। दद्ध्ना मधुमिश्रेण। मधुमिश्रेण पूरयति। मधुमिश्रेणेति मधु—मिश्रेण। पूरयति मधव्यः। मधव्योऽसानि। असानीति। इति शृतातङ्क्येन। शृतातङ्क्येन मेद्ध्यत्वाय। शृतातङ्क्येनेति शृत—आतङ्क्येन। मेद्ध्यत्वाय ग्राम्यम्। मेद्ध्यत्वायेति मेद्ध्य—त्वाय। ग्राम्यव्वै। वा एतत्। एतदन्नम्। अन्नय्यँत्। यद् दधि। दद्ध्यारण्यम्। आरण्यम् मधु। मधु यत्। यद् दद्ध्ना। दद्ध्ना मधुमिश्रेण। मधुमिश्रेण पूरयति। मधुमिश्रेणेति मधु—मिश्रेण। पूरयत्युभयस्य। उभयस्यावरुद्ध्यै। अवरुद्ध्यै पशुशीर्षाणि। अवरुद्ध्या इत्यव—रुद्ध्यै। पशु-शीर्षाण्युप। पशुशीर्षाणीति पशु—शीर्षाणि। उप दधाति। दधाति पशवः। पशवो वै। वै पशुशीर्षाणि। पशुशीर्षाणि पशून्। पशुशीर्षाणीति पशु—शीर्षाणि। पशूनेव। एवाव। अव रुन्धे। रुन्धे यम्। यम् कामयेत। कामयेतापशुः। अपशुः स्यात्। स्यादिति। इति विषूची-

नानि। ॥ [५१] ॥ विषूचीनानि तस्य। तस्योप। उप दद्ध्यात्। दद्ध्याद् विषूचः। विषूच एव। एवास्मात्। अस्मात् पशून्। पशून् दधाति। दधात्यपशुः। अपशुरेव। एव भवति। भवति यम्। यम् कामयेत। कामयेत पशुमान्। पशुमान्थ् स्यात्। पशुमानिति पशु—मान्। स्यादिति। इति समीचीनानि। समीचीनानि तस्य। तस्योप। उप दद्ध्यात्। दद्ध्याथ् समीचः। समीच एव। एवास्मै। अस्मै पशून्। पशून् दधाति। दधाति पशुमान्। पशुमानेव। पशुमानिति पशु—मान्। एव भवति। भवति पुरस्तात्। पुरस्तात् प्रतीचीनम्। प्रतीचीनमश्वस्य। अश्वस्योप। उप दधाति। दधाति पश्चात्। पश्चात् प्राचीनम्। प्राचीनमृषभस्य। ऋषभस्यापशवः। अपशवो वै। वा अन्ये। अन्ये गो अश्वेभ्यः। गो अश्वेभ्यः पशवः। गो अश्वेभ्य इति गो—अश्वेभ्यः। पशवो गो अश्वान्। गो अश्वानेव। गो अश्वानिति गो—अश्वान्। एवास्मै। अस्मै समीचः। समीचो दधाति। दधात्येतावन्तः। एतावन्तो वै। वै पशवः। पशवो द्विपादः। ॥ [५२] ॥ द्विपादश्च। द्विपाद इति द्वि—पादः। च चतुष्पादः। चतुष्पादश्च। चतुष्पाद इति चतुः—पादः। च तान्। तान्वै। वा एतत्। एतदग्नौ। अग्नौ प्र। प्र दधाति। दधाति यत्। यत् पशुशी-र्षाणि। पशुशीर्षाण्युपदधाति। पशुशीर्षाणीति पशु—शीर्षाणि। उपदधात्यमुम्। उपद-धातीत्युप—दधाति। अमुमारण्यम्। आरण्यमनु। अनु ते। ते दिशामि। दिशामीति। इत्याह। आह ग्राम्येभ्यः। ग्राम्येभ्य एव। एव पशुभ्यः। पशुभ्य आरण्यान्। पशुभ्य इति पशु—भ्यः। आरण्यान् पशून्। पशूञ्छुचम्। शुचमनु। अनूत्। उथ् सृजति। सृजति तस्मात्। तस्माथ् समावत्। समावत् पशूनाम्। पशूनाम् प्रजायमानानाम्। प्रजायमानानामारण्याः। प्रजायमा-नानामिति प्र—जायमानानाम्। आरण्याः पशवः। पशवः कनीयाꣳसः। कनीयाꣳसः शुचा। शुचा हि। ह्यृताः। ऋताः सर्पशीर्षम्। सर्पशीर्षमुप। सर्पशीर्षमिति सर्प—शीर्षम्। उप दधाति। दधाति या। यैव। एव सर्पे। सर्पे त्विषिः। त्विषिस्ताम्। तामेव। एवाव। अव रुन्धे। रुन्धे यत्। ॥ [५३] ॥ यथ् समीचीनम्। समीचीनम् पशुशीर्षैः। पशुशीर्षैरुपदद्ध्यात्। पशुशीर्षैरिति पशु—शीर्षैः। उपदद्ध्याद् ग्राम्यान्। उपदद्ध्यादित्युप—दद्ध्यात्। ग्राम्यान् पशून्। पशून् दꣳशुकाः। दꣳशुकाः स्युः। स्युर् यत्। यद् विषूचीनम्। विषूचीनमारण्यान्। आरण्यान् यजुः। यजुरेव। एव वदेत्। वदेदव। अव ताम्। ताम् त्विषिम्। त्विषिꣳ रुन्धे। रुन्धे

या। या सर्पे। सर्पे न। न ग्राम्यान्। ग्राम्यान् पशून्। पशून् हिनस्ति। हिनस्ति न। नारण्यान्। आरण्यानथो। अथो खलु। अथो इत्यथो। खलूपधेयम्। उपधेयमेव। उपधेयमित्युप—धेयम्। एव यत्। यदुपदधाति। उपदधाति तेन। उपदधातीत्युप—दधाति। तेन ताम्। ताम् त्विषिम्। त्विषिमव। अव रुन्धे। रुन्धे या। या सर्पे। सर्पे यत्। यद् यजुः। यजुर् वदति। वदति तेन। तेन शान्तम्। शान्तमिति शान्तम्॥ ॥ [५४] ॥

(ऊनान्तस्योप प्राणाः स्यादिति वै पशवो रुन्धे चतुश्चत्वारिꣳशच्च) ॥ ९ ॥

पशुर् वै। वा एषः। एष यत्। यदग्निः। अग्निर् योनिः। योनिः खलु। खलु वै। वा एषा। एषा पशोः। पशोर् वि। वि क्रियते। क्रियते यत्। यत् प्राचीनम्। प्राचीनमैष्टकात्। ऐष्टकाद् यजुः। यजुः क्रियते। क्रियते रेतः। रेतोऽपस्याः। अपस्या अपस्याः। अपस्या उप। उप दधाति। दधाति योनौ। योनावेव। एव रेतः। रेतो दधाति। दधाति पञ्च। पञ्चोप। उप दधाति। दधाति पाङ्क्ताः। पाङ्क्ताः पशवः। पशवः पशून्। पशूनेव। एवास्मै। अस्मै प्र। प्र जनयति। जनयति पञ्च। पञ्च दक्षिणतः। दक्षिणतो वज्रः। वज्रो वै। वा अपस्याः। अपस्या वज्रेण। वज्रेणैव। एव यज्ञस्य। यज्ञस्य दक्षिणतः। दक्षिणतो रक्षाꣳसि। रक्षाꣳस्यप। अप हन्ति। हन्ति पञ्च। पञ्च पश्चात्। पश्चात् प्राचीः। ॥ [५५] ॥ प्राचीरुप। उप दधाति। दधाति पश्चात्। पश्चाद् वै। वै प्राचीनम्। प्राचीनꣳ रेतः। रेतो धीयते। धीयते पश्चात्। पश्चादेव। एवास्मै। अस्मै प्राचीनम्। प्राचीनꣳ रेतः। रेतो दधाति। दधाति पञ्च। पञ्च पुरस्तात्। पुरस्तात् प्रतीचीः। प्रतीचीरुप। उप दधाति। दधाति पञ्च। पञ्च पश्चात्। पश्चात् प्राचीः। प्राचीस्तस्मात्। तस्मात् प्राचीनम्। प्राचीनꣳ रेतः। रेतो धीयते। धीयते प्रतीचीः। प्रतीचीः प्रजाः। प्रजा जायन्ते। प्रजा इति प्र—जाः। जायन्ते पञ्च। पञ्चोत्तरतः। उत्तरतश्छन्दस्याः। उत्तरत इत्युत्—तरतः। छन्दस्याः पशवः। पशवो वै। वै छन्दस्याः। छन्दस्याः पशून्। पशूनेव। एव प्रजातान्। प्रजातान्थ्स्वम्। प्रजाता-निति प्र—जातान्। स्वमायतनम्। आयतनमभि। आयतनमित्या—यतनम्। अभि परि। पर्यू-हते। ऊहत इयम्। इयवै। वा अग्नेः। अग्नेरतिदाहात्। अतिदाहादबिभेत्। अतिदाहादित्यति—दाहात्। अबिभेथ् सा। सैताः। एता अपस्याः। ॥ [५६] ॥ अपस्या अपश्यत्। अपश्यत्

ताः। ता उप॑। उपा॑धत्त। अ॒ध॒त्त तत॑ः। ततो॒ वै। वा इ॒माम्। इ॒माम् न। नाति॑। अत्य॑दहत्। अ॒द॒ह॒द् यत्। यद॑पस्या᳚ः। अ॒प॒स्या॑ उ॒प॒दधा॑ति। उ॒प॒दधा॒त्य॒स्याः। उ॒प॒द॒धा॒तीत्यु॑प—दधा॑ति। अ॒स्या अन॑तिदाहाय। अन॑तिदाहायो॒वाच॑। अन॑तिदाहा॒येत्यन॑ति—दा॒हा॒य। उ॒वाच॑ ह। हे॒यम्। इ॒यमद॑त्। अद॒दित्। इथ् सः। स ब्रह्म॑णा। ब्र॒ह्म॒णाऽन्न᳚म्। अ॒न्नँय्यँस्य॑। यस्यै॒ताः। ए॒ता उ॑पधी॒-यान्तै᳚। उ॒प॒धी॒यान्तै॒ यः। उ॒प॒धी॒यान्ता॒ इत्यु॑प—धीयान्तै᳚। य उ॑। उ॒ च॒। चै॒नाः। ए॒ना॒ ए॒वम्। ए॒वँव्वेद॑त्। वे॒द॒दिति॑। इति॑ प्राण॒भृत॑ः। प्रा॒ण॒भृ॒त उप॑। प्रा॒ण॒भृ॒त इति॑ प्राण—भृत॑ः। उप॑ दधाति। द॒धा॒ति॒ रेत॑सि। रेत॑स्ये॒व। ए॒व प्रा॒णान्। प्रा॒णान् द॑धाति। प्रा॒णानिति॑ प्र—अ॒नान्। द॒धा॒ति॒ तस्मा᳚त्। तस्मा॒द् वद॑न्न्। वद॑न् प्रा॒णन्न्। प्रा॒णन् पश्य॑न्न्। प्रा॒णन्निति॑ प्र—अ॒नन्न्। पश्य॑ञ्छृ॒ण्वन्न्। शृ॒ण्वन् प॒शुः। प॒शुर् जा॑यते। जा॒य॒तेऽयम्। अ॒यम् पु॒रः। पु॒रो भुव॑ः। ॥ [५७] ॥ भु॒व इति॑। इति॑ पु॒रस्ता᳚त्। पु॒रस्ता॒दुप॑। उप॑ दधाति। द॒धा॒ति॒ प्रा॒णम्। प्रा॒णमे॒व। प्रा॒णमिति॑ प्र—अ॒नम्। ए॒वै-ताभि॑ः। ए॒ताभि॑र् दाधार। दा॒धा॒रा॒यम्। अ॒यम् द॑क्षिणा। द॒क्षि॒णा वि॒श्वक॑र्मा। वि॒श्वक॒र्मेति॑। वि॒श्वक॒र्मेति॑ वि॒श्व—क॒र्मा। इति॑ द॑क्षिण॒तः। द॒क्षि॒ण॒तो मन॑ः। मन॑ ए॒व। ए॒वैताभि॑ः। ए॒ताभि॑र् दाधार। दा॒धा॒रा॒यम्। अ॒यम् प॒श्चात्। प॒श्चाद् वि॒श्वव्य॑चाः। वि॒श्वव्य॑चा॒ इति॑। वि॒श्वव्य॑चा॒ इति॑ वि॒श्व—व्य॒चाः। इति॑ प॒श्चात्। प॒श्चाच् चक्षु॑ः। चक्षु॑रे॒व। ए॒वैताभि॑ः। ए॒ताभि॑र् दाधार। दा॒धा॒-रे॒दम्। इ॒दमु॑त्त॒रात्। उ॒त्त॒राथ् सुव॑ः। उ॒त्त॒रादित्यु॑त्—त॒रात्। सु॒वरिति॑। इत्यु॑त्त॒रत॑ः। उ॒त्त॒रत॑ः श्रोत्र᳚म्। उ॒त्त॒र॒त इत्यु॑त्—त॒रत॑ः। श्रोत्र॑मे॒व। ए॒वैताभि॑ः। ए॒ताभि॑र् दाधार। दा॒धा॒रे॒यम्। इ॒यमु॒-परि॑। उ॒परि॑ म॒तिः। म॒तिरिति॑। इत्यु॒परि॑ष्टात्। उ॒परि॑ष्टाद् वाच᳚म्। वाच॑मे॒व। ए॒वैताभि॑ः। ए॒ताभि॑र् दाधार। दा॒धा॒र॒ दश॑दश। दश॑द॒शोप॑। दश॑द॒शेति॒ दश॑—द॒श। उप॑ दधाति। द॒धा॒ति॒ स॒वी॒र्य॒-त्वाय॑। स॒वी॒र्य॒त्वाया᳚क्ष्णया। स॒वी॒र्य॒त्वायेति॑ सवीर्य—त्वाय॑। अ॒क्ष्ण॒योप॑। ॥ [५८] ॥ उप॑ दधाति। द॒धा॒ति॒ तस्मा᳚त्। तस्मा॑दक्ष्णया। अ॒क्ष्ण॒या प॒शव॑ः। प॒शवोऽङ्गा॑नि। अङ्गा॑नि॒ प्र। प्र ह॑रन्ति। ह॒र॒न्ति॒ प्रति॑ष्ठित्यै। प्रति॑ष्ठित्यै॒ याः। प्रति॑ष्ठित्या॒ इति॒ प्रति॑—स्थि॒त्यै॒। याः प्राची᳚ः। प्राची॑स्ताभि॑ः। ता॒भि॒र् वसि॑ष्ठः। वसि॑ष्ठ आ॒र्द्ध्नो॑त्। आ॒र्द्ध्नो॒द् याः। या द॑क्षि॒णा। द॒क्षि॒णा ताभि॑ः। ताभि॑र् भ॒रद्वा॑जः। भ॒रद्वा॑जो॒ याः। याः प्र॒तीची᳚ः। प्र॒तीची॑स्ताभि॑ः। ताभि॑र् वि॒श्वामि॑त्रः। वि॒श्वामि॑त्रो॒ याः। वि॒श्वामि॑त्र॒ इति॑ वि॒श्व—मि॒त्रः। या उदी॑चीः। उदी॑चीस्ताभि॑ः। ताभि॑र् ज॒म-

दग्निः। जमदग्निर् याः। या ऊद्ध्वाः। ऊद्ध्वास्ताभिः। ताभिर् विश्वकर्मा। विश्वकर्मा यः। विश्वकर्मेति विश्व—कर्मा। य एवम्। एवमेतासाम्। एतासामृद्धिम्। ऋद्धिव्वेद। वेदर्द्ध्नोति। ऋद्ध्नोत्येव। एव यः। य आसाम्। आसामेवम्। एवम् बन्धुताम्। बन्धुताव्वेद। वेद बन्धुमान्। बन्धुमान् भवति। बन्धुमानिति बन्धु—मान्। भवति यः। य आसाम्। आसामेवम्। एवम् क्लृप्तिम्। क्लृप्तिव्वेद। वेद कल्पते। कल्पतेऽस्मै। ॥ [५९] ॥ अस्मै यः। य आसाम्। आसामेवम्। एवमायतनम्। आयतनव्वेद। आयतनमित्या—यतनम्। वेदायतनवान्। आयतनवान् भवति। आयतनवानित्यायतन—वान्। भवति यः। य आसाम्। आसामेवम्। एवम् प्रतिष्ठाम्। प्रतिष्ठाव्वेद। प्रतिष्ठामिति प्रति—स्थाम्। वेद प्रति। प्रत्येव। एव तिष्ठति। तिष्ठति प्राणभृतः। प्राणभृत उपधाय। प्राणभृत इति प्राण—भृतः। उपधाय सय्यँतः। उपधायेत्युप—धाय। सय्यँत उप। सय्यँत इति सम्—यतः। उप दधाति। दधाति प्राणान्। प्राणानेव। प्राणानिति प्र—अनान्। एवास्मिन्न्। अस्मिन् धित्वा। धित्वा सय्यँद्भिः। सय्यँद्भिः सम्। सय्यँद्भिरिति सय्यँत्—भिः। सय्यँच्छति। यच्छति तत्। तथ् सय्यँताम्। सय्यँताꣳ सय्यँत्वम्। सय्यँतामिति सम्—यताम्। सय्यँत्वमथो। सय्यँत्वमिति सय्यँत्—त्वम्। अथो प्राणे। अथो इत्यथो। प्राण एव। प्राण इति प्र—अने। एवापानम्। अपानम् दधाति। अपानमित्यप—अनम्। दधाति तस्मात्। तस्मात् प्राणापानौ। प्राणापानौ सम्। प्राणापानाविति प्राण—अपानौ। सम् चरतः। चरतो विषूचीः। विषूचीरुप। उप दधाति। दधाति तस्मात्। तस्माद् विष्वञ्चौ। विष्वञ्चौ प्राणापानौ। प्राणापानौ यत्। प्राणापानाविति प्राण—अपानौ। यद् वै। वा अग्नेः। अग्नेरसय्यँतम्। असय्यँतमसुवर्ग्यम्। असय्यँतमित्यसम्—यतम्। ॥ [६०] ॥ असुवर्ग्यमस्य। असुवर्ग्यमित्यसुवः—ग्यम्। अस्य तत्। तथ् सुवर्ग्यः। सुवर्ग्योऽग्निः। सुवर्ग्य इति सुवः—ग्यः। अग्निर् यत्। यथ् सय्यँतः। सय्यँत उपदधाति। सय्यँत इति सम्—यतः। उपदधाति सम्। उपदधातीत्युप—दधाति। समेव। एवैनम्। एनय्यँच्छति। यच्छति सुवर्ग्यम्। सुवर्ग्यमेव। सुवर्ग्यमिति सुवः—ग्यम्। एवार्कः। अर्क स्त्र्यविः। त्र्यविर् वयः। त्र्यविरिति त्रि—अविः। वयः कृतम्। कृतमयानाम्। अयानामिति। इत्याह। आह वयोभिः। वयोभिरेव। वयोभिरिति वयः—भिः। एवायान्। अयानव। अव रुन्धे। रुन्धेऽयैः। अयैर् वयाꣳसि। वयाꣳसि सर्वतः। सर्वतो वायुमतीः। वायुमतीर् भवन्ति।

वायुमतीरिति वायु—मतीः। भवन्ति तस्मात्। तस्मादयम्। अयꣳ सर्वतः। सर्वतः पवते। पवत इति पवते॥ ॥ [६१] ॥

(पश्चा देताः पुरो अरुष्णाया कल्पते असम् यतम् पञ्चत्रिꣳशच्च) ॥ १० ॥

गायत्री त्रिष्टुप्। त्रिष्टुब् जगती। जगत्यनुष्टुक्। अनुष्टुक् पङ्क्त्या। अनुष्टुगित्यनु—स्तुक्। पङ्क्त्या सह। सहेति सह॥ बृहत्युष्णिहा। उष्णिहा ककुत्। ककुथ् सूचीभिः। सूचीभिः शिम्यन्तु। शिम्यन्तु त्वा। त्वेति त्वा॥ द्विपदा या। द्विपदेति द्वि—पदा। या चतुष्पदा। चतुष्पदा त्रिपदा। चतुष्पदेति चतुः—पदा। त्रिपदा या। त्रिपदेति त्रि—पदा। या च। च षट्पदा। षट्पदेति षट्—पदा॥ सछन्दा या। सछन्दा इति स—छन्दाः। या च। च विच्छन्दाः। विच्छन्दाः सूचीभिः। विच्छन्दा इति वि—छन्दाः। सूचीभिः शिम्यन्तु। शिम्यन्तु त्वा। त्वेति त्वा॥ महानाम्नी रेवतयः। महानाम्नीरिति महा—नाम्नीः। रेवतयो विश्वाः। विश्वा आशाः। आशाः प्रसूवरीः। प्रसूवरीरिति प्र—सूवरीः॥ मेद्ध्या विद्युतः। विद्युतो वाचः। विद्युत इति वि—द्युतः। वाचः सूचीभिः। सूचीभिः शिम्यन्तु। शिम्यन्तु त्वा। त्वेति त्वा॥ रजता हरिणीः। हरिणीः सीसाः। सीसा युजः। युजो युज्यन्ते। युज्यन्ते कर्मभिः। कर्मभिरिति कर्म—भिः॥ अश्वस्य वाजिनः। वाजिनस्त्वचि। त्वचि सूचीभिः। सूचीभिः शिम्यन्तु। शिम्यन्तु त्वा। त्वेति त्वा॥ नारीस्ते। ॥ [६२] ॥ ते पत्नयः। पत्नयो लोम। लोम वि। वि चिन्वन्तु। चिन्वन्तु मनीषया। मनीषयेति मनीषया॥ देवानाम् पत्नीः। पत्नीर् दिशः। दिशः सूचीभिः। सूचीभिः शिम्यन्तु। शिम्यन्तु त्वा। त्वेति त्वा॥ कुविदङ्ग। अङ्ग यवमन्तः। यवमन्तो यवम्। यवमन्त इति यव—मन्तः। यवम् चित्। चिद् यथा। यथा दान्ति। दान्त्यनुपूर्वम्। अनुपूर्वँ वियूय। अनुपूर्वमित्यनु—पूर्वम्। वियूयेति वि—यूय॥ इहेहैषाम्। इहेहेतीह—इह। एषाम् कृणुत। कृणुत भोजनानि। भोजनानि ये। ये बर्हिषः। बर्हिषो नमोवृक्तिम्। नमोवृक्तिम् न। नमोवृक्तिमिति नमः—वृक्तिम्। न जग्मुः। जग्मुरिति जग्मुः॥ ॥ [६३] ॥

(नारी त्रिꣳशच्च) ॥ ११ ॥

कस्त्वा । त्वा छ्यति । छ्यति कः । कस्त्वा । त्वा वि । वि शास्ति । शास्ति कः । कस्ते । ते गात्राणि । गात्राणि शिम्यति । शिम्यतीति शिम्यति ॥ क उ । उ ते । ते शमिता । शमिता कविः । कविरिति कविः ॥ ऋतवस्ते । त ऋतुधा । ऋतुधा परुः । ऋतुधेत्यृतु—धा । परुः शमितारः । शमितारो वि । वि शासतु । शासत्विति शासतु ॥ सँव्वथ्सरस्य धायसा । सँव्वथ्सरस्येति सम्—वथ्सरस्य । धायसा शिमीभिः । शिमीभिः शिम्यन्तु । शिम्यन्तु त्वा । त्वेति त्वा ॥ दैव्या अद्ध्वर्यवः । अद्ध्वर्यवस्त्वा । त्वा छ्यन्तु । छ्यन्तु वि । वि च । च शासतु । शासत्विति शासतु ॥ गात्राणि पर्वशः । पर्वशस्ते । पर्वश इति पर्व—शः । ते शिमाः । शिमाः कृण्वन्तु । कृण्वन्तु शिम्यन्तः । शिम्यन्त इति शिम्यन्तः ॥ अर्द्धमासाः परूꣳषि । अर्द्धमासा इत्यर्द्ध—मासाः । परूꣳषि ते । ते मासाः । मासाः छ्यन्तु । छ्यन्तु शिम्यन्तः । शिम्यन्त इति शिम्यन्तः ॥ अहोरात्राणि मरुतः । अहोरात्राणीत्यहः—रात्राणि । मरुतो विलिष्टम् । विलिष्टꣳ सूदयन्तु । विलिष्टमिति वि—लिष्टम् । ॥ [६४] ॥ सूदयन्तु ते । त इति ते ॥ पृथिवी ते । तेऽन्तरिख्षेण । अन्तरिख्षेण वायुः । वायुश्छिद्रम् । छिद्रम् भिषज्यतु । भिषज्यत्विति भिषज्यतु ॥ द्यौस्ते । ते नख्षत्रैः । नख्षत्रैः सह । सह रूपम् । रूपम् कृणोतु । कृणोतु साधुया । साधुयेति साधुया ॥ शम् ते । ते परेभ्यः । परेभ्यो गात्रेभ्यः । गात्रेभ्यः शम् । शमस्तु । अस्त्ववरेभ्यः । अवरेभ्य इत्यवरेभ्यः ॥ शमस्थभ्यः । अस्थभ्यो मज्जभ्यः । अस्थभ्य इत्यस्थ—भ्यः । मज्जभ्यः शम् । मज्जभ्य इति मज्ज—भ्यः । शमु । उ ते । ते तनुवे । तनुवे भुवत् । भुवदिति भुवत् ॥ ॥ [६५] ॥

(विलिष्टम् त्रिꣳशच्च) ॥ १२ ॥

॥ हरिः ॐ ॥

पञ्चमकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः — क्रम पाठः — समाप्तः

अनुवाकाः	पञ्चशत्यः
१२	६५

ॐ